

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
KULTTUURIALA

TANSSIKASVATUS JA OPETUSSUUNNITELMIEN PERUSTEET

Teoriat ja oppimiskäsitykset tanssitaiteen perusopetuksen opetussuunnitelman taustalla

TEKIJÄ: Elma Kontio

Koulutusala Kulttuuriala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Tanssinopettajan tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä Elma Kontio	
Työn nimi Tanssikasvatus ja opetussuunnitelmien perusteet - teoriat ja oppimiskäsitykset taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman taustalla	
Päiväys	12.03.2020
Sivumäärä	37
Ohjaaja Eeri Pihlajakari	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Savonia-ammattikorkeakoulu	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän opinnäytetyön aiheena on tarkastella Opetushallituksen hallinnoimaa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita ja tutkia, mitä taustateorioita on sen taustalla. Taiteen perusopetus on perimmäiseltä tarkoitukseltaan tasolta toiselle etenevää eri taiteenalojen opetusta ja se on tarkoitettu erityisesti lapsille ja nuorille. Tässä työssä keskitytään tutkimaan aihetta tanssin perusopetuksen näkökulmasta. Opetushallitus päättää opetussuunnitelman perusteista, joiden pohjalta jokainen oppilaitos laatii oman opetussuunnitelmansa. Opetussuunnitelma perusteet jaetaan kahteen osaan: yleiseen ja laajaan oppimäärään ja työssä tutustutaan näihin molempiin. Työn tarkoitus on antaa eväitä opetussuunnitelmatyöhön ja opetussuunnitelmien kehittämiseen sekä lisätä ymmärrystä kasvatustieteistä ja sen teorioista, joiden kautta opetustyöhön voidaan löytää uusia ajattelumalleja.</p> <p>Tänä päivänä taiteen perusopetus on maailmaan laajuisesti ainutlaatuinen instituutio, jonka koulutusjärjestelmän avulla voidaan taata yhä useammalle nuorelle ja lapselle mahdollisuus taideharrastukseen. Opetussuunnitelmien perusteet heijastelevat kasvatuksen ja pedagogiikan, taidekasvatuksen ja yhteiskunnan muuttuneita normeja ja niiden sisällöt nostavat esiin nykyajan tärkeinä käsittämiä teemoja. Samalla keskiössä on oppija, jonka kokonaisvaltainen kasvu nousee yhä enemmän keskeisemmäksi näkökulmaksi taiteen perusopetuksessa. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden avulla taideorganisaatiot voivat kehittää toimintaansa kohti näitä tavoitteita ja samalla perusteet muistuttavat kaikkia alalla toimivia siitä, miten toiminnan lähtökohtana tulisi olla oppija. Tässä merkityksellisessä roolissa ovat ammattitaitoiset pedagogit sekä vahvat taideaineiden opetusta tarjoavat organisaatiot.</p>	
Avainsanat Tanssikasvatus, tanssin perusopetus, taiteen perusopetus, opetussuunnitelma, oppimiskäsitys ja pedagogiikka	

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Dance Pedagogy			
Author Elma Kontio			
Title of Thesis Dance education and national core curriculum – underlying theories and concepts in the national curriculum of arts education			
Date	12.03.2020	Pages	37
Supervisor Eeri Pihlajakari			
Client Organization /Partner Savonia University of Applied Sciences			
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this thesis is to examine the basics of curriculum for basic art education administered by the National Board of Education and to investigate the background theories behind it. The ultimate purpose of basic art education is education of different arts proceeding from one level to the next. It is especially aimed at children and adolescents. This work focuses on basic dance education. The National Board of Education decides on the basics of the curriculum, based on which each institution designs its own curriculum. The basics of the curriculum are divided into two parts: a general and a broad syllabus, and this work introduces both. The purpose of this thesis is to provide a basis for curriculum work and development, and to increase understanding of educational science and its theories through which new ways of thinking can be found for teaching.</p> <p>Today, basic art education is a unique institution on a global scale, which can provide more and more opportunities for young people to access art as a hobby. The basics of the curriculum reflect the changing norms of education and pedagogy, art education and society and its contents highlight themes of contemporary importance. At the same time the student is placed at the centre and his/her holistic growth is increasingly at the heart of the basic art education. The basic curriculum in the basic art education can help art organizations to work towards these goals, while reminding everyone in the field of how to focus on the student. Skilled educators as well as strong organizations providing art education play a central role in this.</p>			
<p>Keywords Dance education, basic dance education, basic art education, national core curriculum, perception of learning and pedagogy</p>			

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	5
1.1	Työn tausta	5
1.2	Työn tavoitteet ja tutkimusongelmat	5
2	OPPIMISEN JA OPETUKSEN TEOREETTISTA TAUSTAA	7
2.1	Opetus ja oppiminen	7
2.2	Opetuksen teoreettiset lähtökohdat.....	8
2.2.1	Ihmiskäsitys.....	9
2.2.2	Tiedonkäsitys.....	10
2.3	Oppimiskäsitykset ja oppija	10
2.4	Oppimisen arviointi	14
3	TAIDEPEDAGOGIIKKA JA TAIDEKASVATUS.....	15
3.1	Taide ja taidepedagogiikka	15
3.2	Taidekasvatus.....	16
4	TAITEEN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET.....	19
4.1	Yleistä opetussuunnitelmista ja niiden perusteista	19
4.2	Taiteen perusopetus ja sen opetussuunnitelman perusteet	20
4.3	Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta ja oppimiskäsitys.....	21
5	TANSSIN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET	23
5.1	Tanssin yleisen oppimäärän perusteet	23
5.2	Tanssin laajan oppimäärän perusteet	24
5.3	Yhteenveto laajan ja yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteista	27
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA TULKINTA.....	29
7	POHDINTA.....	33
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	35

1 JOHDANTO

1.1 Työn tausta

Taiteen perusopetus on Opetushallituksen päättämiin opetussuunnitelmien perusteisiin perustuvaa, ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarjottavaa taidekasvatusta. Organisaatiot, jotka tarjoavat taiteen perusopetusta perustavat opetussuunnitelmansa Opetushallituksen luomiin opetussuunnitelman perusteisiin, joissa määritellään opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.) Tarkoituksena on taata lapsille ja nuorille pitkäjänteistä, laadukasta ja tavoitteellista taiteen opetusta, joka antaa mahdollisuuden itseilmaisun kehittämiseen sekä antaa valmiudet taiteenalan jatko-opintoihin (Opetushallitus 2019; Taiteen perusopetusliitto TPO ry 2019). Taiteen perusopetusliiton mukaan taiteen harrastamisella on monia lapsen kehitystä tukevia hyötyjä, sillä itseilmaisuus, luovuus ja ryhmätyöskentely kehittävät lapsen vuorovaikutus- ja ajattelutaitoja. Lisäksi taiteen avulla voidaan vahvistaa lapsen ja nuoren itseluottamusta sekä kehittää ongelmanratkaisukykyä. Nämä auttavat muun muassa koulumenestyksessä. (TPO ry 2019.)

Taiteen perusopetuksen piiriin kuuluu yhdeksän taiteen alaan muun muassa teatteri, musiikki, kuvataide ja tanssi. Tässä työssä keskitytään tutkimaan aihetta tanssin perusopetuksen näkökulmasta. Tanssitaiteen perusopetuksessa tarkoituksena on tarjota tanssin harrastajille mahdollisuus harrastaa tanssia pitkäjänteisesti sekä samalla kehittää valmiuksiaan tiedollisesti ja taidollisesti. Lisäksi perusopetuksessa tuetaan oppilaan fyysistä ja psyykkistä kehitystä sekä hyvinvointia. Samalla luodaan pohjaa lapsen ja nuoren terveelliseen liikkumiseen ja elämäntapaan. (Opetushallitus 2019.) Lasten ja nuorten terveellinen liikkuminen ja elämäntapa on aiheena hyvin ajankohtainen, sillä lasten ja nuorten liikkumattomuudesta sekä huolestuttavasti kasvavasta ylipainosta keskustellaan paljon. Lääkäriseura Duodecimin ja Suomen Lastenlääkäriyhdistys ry:n asettaman työryhmän tekemän Käypä hoito -suosituksen mukaan lasten ja nuorten lihavuus on yleistynyt niin maailmalla kuin Suomessa. Tämä johtuu energian saannin ja kulutuksen välisestä epätasapainosta ja heikentää lapsen elämänlaatua. Lisäksi lapsuusiän lihavuudella on taipumusta jatkua aikuisikään, mikä puolestaan altistaa monille terveydellisille, fyysisille ja psyykkisille ongelmille aikuisiällä. (Käypä hoito -suositus 2013.) Tanssin perusopetuksen avulla voidaan siis tukea lasten ja nuorten kehitystä niin psyykkisellä, kuten itseilmaisun ja itsetunnon vahvistamisella kuin fyysiselläkin tasolla, kuten terveiden elämäntapojen opettamisella ja liikkumisen tukemisella.

1.2 Työn tavoitteet ja tutkimusongelmat

Työn tavoitteena oli syventää ymmärrystä taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista niin, että keskiössä on tanssitaiteen perusopetus. Opinnäyte toteutettiin kirjallisuustyönä. Työssä käytettiin aineistona alan kirjallisuutta sekä julkisesti saatavilla olevaa lähdeaineistoa. Työlle valittiin kaksi tutkimuskysymystä, jotka olivat:

1. Mihin taustateorioihin pohjautuu tanssin perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet?
2. Miten nämä teoriat ilmentävät ihmis-, oppimis- ja tiedonhankintakäsitystä?

Työn tuloksia voivat hyödyntää taiteen perusopetuksen kanssa työskentelevät sekä esimerkiksi tanssinopettajaopiskelijat, jotka haluavat tulevaisuuden työelämää varten tutustua taiteen perusopetukseen sekä opetussuunnitelmatyöhön. Opinnäytetyö kokoaa ymmärrystä kasvatustieteistä ja sen teorioista ja siten opetustyöhön voidaan löytää uusia ajattelumalleja. Lisäksi työ valottaa tanssin perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteita sekä sen taustalla vaikuttavia teorioita. Nykyajan opetustyössä opetussuunnitelmatyö ja opetussuunnitelmien kehittäminen ovat myös keskeisessä roolissa ja työ antaa eväitä myös tähän. Opinnäytetyössä kuvataan, mitä taiteen perusopetus on. Työn avulla voidaan laajentaa tietoutta taiteen perusopetuksen taustaprosesseista, jotka vaikuttavat opetussuunnitelmien perusteiden syntyyn sekä siihen, miten opetussuunnitelmatyö prosessina etenee.

Tässä opinnäytetyössä aihetta on käsitelty aiemmista samaa aihepiiriä koskeneista opinnäytetöistä poikkeavalla tavalla. Aiemmin tehdyissä opinnäytetöissä lähtökohtana on usein ollut yksittäisten taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten näkökulma sekä taiteen perusopetuksen soveltamistapa, kuten esimerkiksi opetussuunnitelman luominen. Sen sijaan tässä työssä taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteita on tarkasteltu teoreettisesta ja tanssin näkökulmasta yleisellä tasolla niin, että opinnäytetyön avulla voi kasvattaa tietoutta monilta eri taustoilta olevat tanssin kentän toimijat.

Oma taiteellinen taustani kumpuaa taiteen perusopetuksesta ja olen suorittanut tanssin perusopetuksen perus- ja syventävät opinnot baletissa sekä jazztanssissa. Olen myös työskennellyt sekä suorittanut päättöharjoitteluni tanssin perusopetusta tarjoavassa tanssioppilaitoksessa. Koen taiteen perusopetuksen kuuluvan sille tanssin kentän alueelle, joka minua kiinnostaa ja, jota haluaisin tulevaisuudessa edelleen kehittää. Aihe kiinnosti minua myös siksi, että halusin pureutua taustoihin ja prosesseihin, jotka ovat olleet vaikuttamassa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Samalla halusin myös tutustua opetussuunnitelmatyöhön, joka on nykyään keskeinen osa kasvatustieteiden alalla, joten opinnäytetyö antoi mahdollisuuden paneutua aiheeseen jo tässä vaiheessa.

2 OPPIMISEN JA OPETUKSEN TEOREETTISTA TAUSTAA

2.1 Opetus ja oppiminen

Tässä kappaleessa esitellään oppimisen ja opetuksen teoreettista taustaa. Laajaan oppimisen ja opetuksen kokonaisuuteen sisältyy suomalaisessa pedagogiikassa lukuisia käsitteitä ja teorioita, jotka ovat myös lähtökohtana taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden valmistelutyölle.

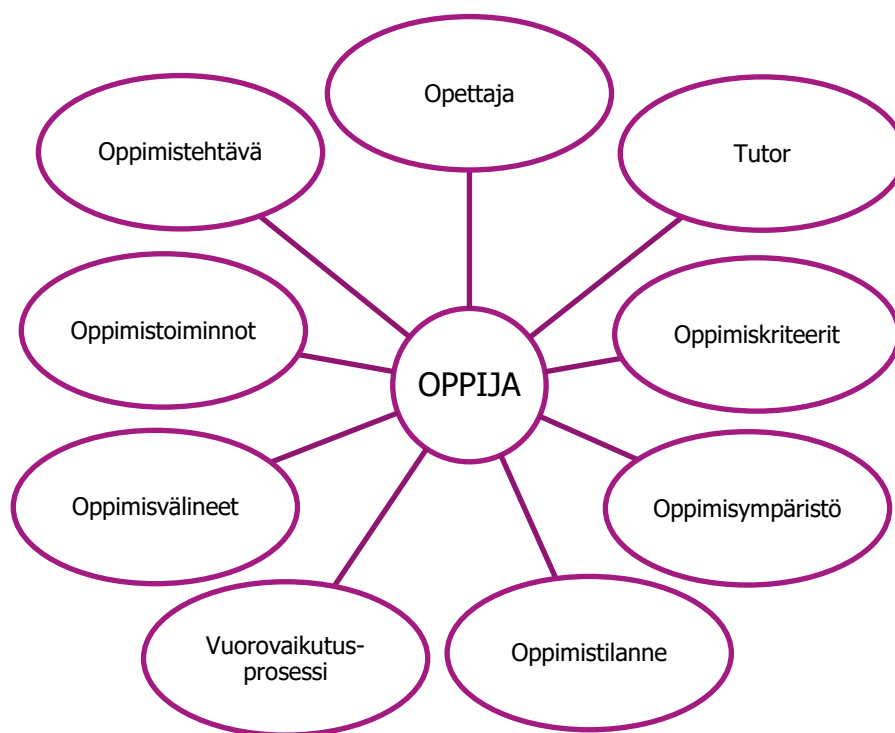
Opetus ja oppiminen ovat termejä, jotka kuuluvat vahvasti yhteen ja usein liitetään samaan yhteyteen. Niitä on myös vaikea erottaa toisistaan, koska oppiminen muodostuu lopputuloksena opetuksen tavoitteista (Leino & Leino 1997, 23). Opetus-käsitettä voidaan määrittellä monin tavoin ja samalla opetuksella voi olla monia tavoitteita. Yksinkertaisimmillaan opetuksen tavoitteena voidaan nähdä kasvatettavan auttamista hyvään elämään (Leino & Leino 1997, 9). Sirkka Hirsjärvi ja Jouko Huttunen puolestaan määrittelevät kirjassaan "Johdatus kasvatustieteisiin" opetuskäsitteen seuraavasti: "Opetus voidaan lyhyesti määrittellä oppimisen ohjaamiseksi. Ohjaamisen sijaan voitaisiin myös käyttää sanaa auttaminen." Opetus tähtääkin aina valittujen päämäärien saavuttamiseen ja sen luonteeseen kuuluu intentionaalisuus eli toiminnan tietoinen tavoitteellisuus sekä vuorovaikutuksellisuus. (Hirsjärvi & Huttunen 1992, 29.) Myös Päivi Atjonen ja Kari Uusikylä korostavat kirjassaan "Didaktiikan perusteet" vuorovaikutuksellisuutta näin: "Opetus ei ole pelkkää opetustekniikkaa tai oppilaiden itsenäistä opiskelua, vaan se on inhimillistä vuorovaikutusta ja kasvatusta, joka vaikuttaa koko ihmiseen. Hyvä opetus auttaa oppimaan ja antaa uskoa omiin kykyihin." (Atjonen & Uusikylä 2005, 9.)

Oppiminen puolestaan on sisäinen tapahtuma ja sen olemassaolo on välttämätöntä ihmiselle. Ihminen oppii jatkuvasti niin tietoja, taitoja kuin arvojakin. Oppiminen voidaan käsittää Hirsjärven ja Huttusen mukaan näin: "Oppiminen voidaan määrittellä tiedon ja kokemusten karttumiseksi siten, että ihmisen tietoisuudessa ja toiminnassa tapahtuu muutos. (Hirsjärvi & Huttunen 1992, 31.) Oppimista on myös monenlaista. Voimme oppia matematiikkaa, tanssia tai pelkäämään pelottavia tilanteita itsemme suojelemiseksi. Kaikkia oppimisen eri muotoja kuitenkin yhdistää se, että ne kytkeytyvät ihmisen toimintaan. Oppiminen vaatii informaation prosessointia, joka aiheuttaa muutoksia tiedoissamme, käsityksissämme, taidoissamme tai tunteissamme. Nykyään suomalaisessa psykologiassa käsitys ihmisestä käsittää ihmisen perusluonteeltaan aktiivisena, tavoitteisiin suuntautuvana ja tietoa etsivänä oliona ja tällöin kokemusten myötä maailmankuva rakentuu ulottuvuudella turvallinen-uhkaava. Ihminen oppii positiivisiin tavoitteisiin johtavia toimintoja, mutta myös uhkan välttämiseen johtavia toimintoja. Emotionaalisten tekijöiden ja toimintojen seurausten vaikutus oppimisprosessiin ja sen säätelyyn on siis suuri. Samalla huomataan, että oppimisella on merkittävä kytkös toimintaan. Voidaankin sanoa, että opimme toiminnan välityksellä toimintaa varten. (Rauste-von Wright & von Wright 1994, 19-20.) Anna-Liisa ja Jarkko Leino tuovat puolestaan esiin kirjassaan "Opettaminen ammattina" kolme keskeistä asiaa oppimisessa, jotka ovat:

1. Oppiminen kohdistuu aina johonkin.
2. Oppiminen tapahtuu jossakin asia- tai toimintayhteydessä.
3. Oppimiseen vaikuttaa myös oppija itse jatkuvasti kehittyvine säätelyjärjestelmineen (tieto- ja toimintarakenteineen).

(Leino & Leino 1997, 37)

Oppiminen koostuu monista tekijöistä. Niitä ovat opiskelija, opettaja, tutor, vuorovaikutus, oppimistilanne, oppimistehtävä, oppimistoiminta, oppimiskriteerit, oppimisvälineet ja oppimisympäristö. Myös aika ja paikka sekä erilaiset tiedolliset ja sosiaaliset kontekstit eli tilanteet ovat osana oppimista. Kyseessä on hyvin luova ja yksilöllinen prosessi, sillä jokaisella oppijalla on ominaispiirteitä, kuten opettajallakin. Ihmisillä on ennakkotietoja, asenteita ja ominaisuuksia, jotka muokkaavat oppimisprosessia. Lisäksi myös erilaiset valmiudet vaikuttavat oppimiseen. Eräs esimerkki valmiuksista on motivaatio, jonka vaikutus oppimiseen voi olla suuri. (Kauppila 2003, 17-18.) Kuviossa 1. on esitetty eri tekijöitä, jotka vaikuttavat oppimiseen ja oppimisprosessiin.

KUVIO 1. Oppimiseen vaikuttavia osatekijöitä (muunnellen Kauppila 2003, 18)

2.2 Opetuksen teoreettiset lähtökohdat

Opetuksella pyritään hyvään ja toteuttamaan niitä tavoitteita, jotka koetaan yhteiskunnan tasolla tavoittelemisen arvoiseksi. Nämä tavoittelemisen arvoiset asiat on esitetty opetussuunnitelmissa, joihin käytännön opetus perustuu. (Hellström et al. 2016, 17.) Opetussuunnitelmia ja niiden perusteita käsitellään tarkemmin seuraavassa luvussa.

Suomessa opetuksen ja pedagogiikan taustalla on käsitys tiedosta, sen olemuksesta ja luonteesta. Lisäksi keskiössä oppija ja se, miten hänet nähdään ihmisenä. Tässä kappaleessa esitellään eri ihmis- ja tiedonkäsityksen käsitteitä. Lisäksi tarkastellaan, miten ne näkyvät nykyajan suomalaisessa pedagogiikassa.

2.2.1 Ihmiskäsitys

Ihmiskäsitys tarkoittaa yleiskielessä puhuttaessa yleistä perusasennoitumista ihmiseen ja tämä asennoituminen koostuu monesta asiasta, kuten kulttuuriperinteen vaikutuksesta, teoreettisesta tiedosta ihmisestä, kokemuksista sekä uskomuksista ja ideologioista. Ihmiskäsityksen tarkoitus on tuoda esiin, millaisessa olemisen perusmuodossa ihminen nähdään. (Rauhala 2014 18-20.) Puhuttaessa ihmiskäsityksestä pyritään vastaamaan kysymyksiin siitä mikä ja millainen ihminen on. Ihmiskäsitys vaikuttaa tiedostamattomasti taustalla siihen, miten toimimme ihmisten kanssa ja erityisesti pedagogiikassa se vaikuttaa opettajan toimintaan sekä pedagogiseen ajatteluun. Tähän käsitykseen voivat vaikuttaa niin arvot ja uskomukset kuin kulttuuri, josta asiaa tarkastellaan, sekä tiedot ihmisestä. Pedagogien sekä koko kunkin alan opetusyhteisön ihmiskäsitys vaikuttaa oppijan ajattelun sekä oppimisen taitojen kehittymiseen, sillä erilaisten käsitysten kautta muokataan opetuksen painotusta eri tavoin ja sitä kautta erilaiset ajattelumallit siirtyvät oppijoille. (Halinen, Hotulainen, Kauppinen, Nilivaara, Raami & Vainikainen 2016, 33-37.) Lauri Rauhala puhuu kirjassaan ”Ihmiskäsitys ihmistyössä” kasvatuksesta tajunnan kanavan kautta vaikuttamisena ja toteaa sen olevan yleisin ja tärkein tajunnan kautta vaikuttavista toimintamuodoista. (Rauhala 2014, 186.)

Tällä hetkellä suomalaisessa pedagogiikassa vallalla on kaksi käsitystä ihmisestä. Nämä ovat holistinen ja humanistinen ihmiskäsitys ja niiden vaikutus näkyy vahvasti esimerkiksi nykyisten opetussuunnitelmien perusteiden taustalla. (Halinen et al. 2016, 35-36.) Rauhala esittelee kirjassaan holistisen ihmiskäsityksen, jolloin ihmisen ontologinen perusmuotoisuus eli olemassaolo on kolmijakoinen, jolloin ihmisen olemassaolon perusmuodot ovat:

- Tajunnallisuus
- Kehollisuus eli olemassaolo orgaanisena tapahtumana
- Situationalisuus eli olemassaolo suhteina todellisuuteen

(Rauhala 2014, 18-20 & 32.)

Tajunnallisuudella tarkoitetaan ihmisen mieltä ja sen luomia merkityssuhteita asioille ja ilmiöille (Halinen et al. 2016, 36). Tajunta ymmärretään Rauhalan mallissa inhimillisen kokemuksen kokonaisuudeksi (Rauhala 2014, 34). Tajunnallisuudessa yhdistyvät kaksi eri osaa ihmisessä: kokeva ja tutkiva ja näiden kautta tutkimalla ja refleктоimalla ihmisen kokemukset ja tuntemukset muuttuvat ymmärrykseksi. (Halinen et al. 2016, 36). Tajunnallisuudessa toiminta on merkityssuhteiden uudelleen jäsentymistä, tiedostamatonta häipymistä sekä tiedostamista uudelleen. Kehollisuuden määrittely tapahtuu pitkälti orgaanisten tapahtumien, kuten aivot toiminnan kautta. Rauhala kuvaa sitä näin: ”Elävän olemassaolonsa

aikana elolliset olennot toteuttavat itseään rakentavassa ja uudistavassa tapahtumisessaan jotakin yhteistä periaatetta, jota kutsumme elämäksi.” Situationalisuus puolestaan viittaa ihmisen kietoutumiseen todellisuuteen oman elämäntilanteensa kautta ja mukaisesti. Sen tärkeys näkyy ihmisen olomuotona selkeästi identiteetin muodostuksessa (Rauhala 2014, 35-44.) Toisessa tärkeässä ihmiskäsityksessä eli humanistisessa ihmiskäsityksessä ihminen puolestaan nähdään ainutlaatuisena, joka itse vastaa ja ohjaa omaa toimintaansa. Tämän käsityksen mukaan ihminen kokee itse ja oppii kokemusten kautta. Tämä tarkoittaa, että ihminen kykenee toimimaan tavoitteellisesti sekä pystyy refleктоimaan ja sitä kautta itse ohjaamaan toimintaansa. Ihmisen ymmärtäminen vaatii hänen kuunteluaan, sillä ihmisen kokemusten kautta voidaan ymmärtää häntä. (Halinen et al. 2016, 35.)

2.2.2 Tiedonkäsitys

On olemassa useita käsityksiä siitä, mitä tieto on ja miten sitä hankitaan. Keskeiset kolme tietokäsitystä ovat:

- Objektiivinen
- Rationalistinen
- Pragmaattinen

Objektivistisen käsityksen mukaan on mahdollista saada objektiivista ja yksilöstä riippumatonta tietoa ympäröivästä todellisuudesta. Tämä näkemys korostaa siis tiedon lähteenä kokemuksia ja havaintoja. Toinen näkemys on rationalistinen näkemys, jonka mukaan aistihavainnot eivät itsenään tuota tietoa, vaan tieto perustuu ajatteluun ja syntyy sen pohjalta. Lisäksi ajattelun avulla voidaan saavuttaa sellaista tietoa, joka ei liity aistihavaintoihin. Kolmas teoria on pragmaattinen tietoteoria, jonka mukaan ihminen on aktiivinen ja tarkoitusta etsivä olento, jolloin tiedonhankinnassa toiminta on keskeisessä roolissa. Tiedon totuuden määrittää se, että osoittautuuko se käytännössä toimivaksi. Tiedonkäsitys ohjaa käsitystämme oppimisesta ja määrittää sitä, miten näemme oppimisen. Yksi tapa nähdä oppiminen on se, että sen ajatellaan olevan tiedon lisääntymistä tai asioiden muistamista siten, että niiden toistaminen onnistuu tarvittaessa. Toisen ja vaativamman käsityksen mukaan oppimiseen liittyy tiedon soveltaminen ja se, että oppija kykenee ymmärtämään tarkasteltavat asiat. Vaativimman näkemyksen mukaan oppiminen on ajattelun muuttumista tai sitä, että oppimisen aikana oppija muuttuu ihmisenä. Se on syvimmiltään se, missä ihmisenä kasvamisessa on kyse. (Loukola 2004, 30.)

2.3 Oppimiskäsitykset ja oppija

Oppimiskäsityksestä puhuttaessa viitataan perusolettamuksiin, joita on tehty oppimisprosessin luonteesta ja siitä rakenteesta, jolla kunkin opettajan mielestä oppiminen tapahtuu. Oppimiskäsitysten luokittelu perustuu niiden käsitykseen ihmisestä ja hänen toiminnastaan erilaisten olettamusten pohjalta. (Rauste von-Wright & von Wirght 1999, 146.) Oppiminen onkin nähty eri aikoina eri tavoin ja samoin on myös muuttunut käsitys oppijasta sekä opettajan roolista. Tässä kappaleessa esitellään

yleisesti tunnettuja oppimiskäsityksiä ja niiden käsitystä niin oppimisprosessista kuin opettajan ja oppijan rooleista. Keskeisimmät oppimiskäsitykset esitellään kuviossa 2.

KUVIO 2. Keskeisimmät oppimiskäsitykset

Ensimmäisenä oppimiskäsityksistä esitellään behaviorismi, jonka uranuurtaja on John B. Watson (1878-1958). Hänen kirjoittamansa artikkeli *Psychology as a Behaviorist Views It* (1913) muodostui behaviorismin ohjeistukseksi ja sen pohjalta ovat nousseet behaviorismin johtoajatukset. Watsonille innoittajana toimivat venäläisen Pavlovin ehdollistumistutkimukset, jotka tehtiin koirilla ja näiden kokeiden kautta luotiin niin sanottu klassisen ehdollistumisen -käsite, jossa toimintaan liitetty ärsyke voi aiheuttaa refleksinomaisen reaktion. (Kauppila 2007, 17-18.) Behaviorismi on oppimisteoria, jossa oppiminen nähtiin tapahtuvan ärsyke-reaktiokytkentöjen ansiosta. Tällöin oppimistehtävä toimi ärsykkeenä, sen näkyvä suoritus reaktiona ja palautteen antamisen tarkoituksena oli vahvistaa oikeaa reaktiota sekä heikentää virheellistä. Behaviorismi keskittyy oppimisessa pitkälti suoritukseen ja käyttäytymiseen eikä se ota huomioon tilanteita, joissa tietty käyttäytyminen ja suoritus voi viritä. Lisäksi behavioristisissa oppimiskäsityksessä ei oteta huomioon oppijan aikaisemmin opitun merkitystä eikä niitä mahdollisia ennakkokäsityksiä, joita oppijalla on uudesta asiasta. (Leino & Leino 1997, 27.)

Kognitiivinen oppimiskäsitys on syntynyt vuorostaan ikään kuin vastareaktiona behaviorismille, kun oppijan kognitiiviset prosessit eli ihmismielen sisäiset ilmiöt alkoivat kiinnostaa tutkijoita. Kognitiivisen suuntauksen juuret ovat tietokoneen keksimisessä, jolloin oppiminen rinnastettiin tietokoneen toimintaan. Lisäksi kognitiivisen oppimisteorian syntyyn vaikutti muistitutkimuksen kehittyminen, joka johti kiinnostukseen lyhytkestoisen muistin eli työmuistin sekä pitkäkestoisen eli säilömuistin toiminnasta ja niiden vaikutuksesta oppimiseen. Muisti- ja aivotutkimuksen kehittymisen avulla käsitys oppijan roolista aktiivisena tiedonrakentajana nousi esiin ja tämä loi perustaa konstruktivistiselle oppimiskäsitykselle. (Anttila & Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu 2017). Kognitiivinen oppimiskäsitys

lähtee ajatuksesta, että kun oppijat tiedot ja taidot eivät jossain tilanteessa riitä, niin tästä syntyy tiedollinen ristiriita. Ristiriidan voi ratkaista, joko hankkimalla uutta tietoa tai järjestelemällä aiemman tiedon uudella tavalla. Tämä synnyttää oppimista ja uusia jäsenyntyneitä ajatuksia sekä periaatteita, joiden kautta oppija luo omaa toimintaansa ohjaavia sisäisiä rakenteita. (Pylkkä, 2019.) Perusajatuksena kognitiivisessa oppimiskäsityksessä on, että oppiminen vaatii käsitysten muuttumista ja kaikki kognitiiviset toiminnot eli ihmismielen sisäiset prosessit, kuten havaitseminen, muistaminen ja ajattelemine, toimivat yhdessä kokonaisvaltaisesti. Ne yhdessä luovat muutoksia, joiden avulla oppiminen tapahtuu. (Anttila & Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu 2017). Kognitiivinen oppimiskäsitys korostaa myös oppijan metakognitiivisia taitoja, joka tarkoittaa oppijan oppimaan oppimisen taitoja. Metakognitiiviset taidot perustuvat siihen ajatukseen, että oppija käsittää omat tapansa ja kykynsä oppia, jolloin niiden avulla oppija voi käyttää tätä tietoisuutta säädelläkseen omaa oppimistaan. (Anttila & Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu 2017; Pylkkä 2019.)

Seuraavana oppimiskäsityksenä esitellään humanistinen ja kokemuksellinen oppimiskäsitys, jotka juontavat juurensa humanistisesta näkemyksestä sekä humanistisesta psykologiasta. Humanismi-sana juontaa juurensa latinankieleen ja sanaan *humanus*, joka tarkoittaa inhimillistä ja sivistynyttä. Humanismissa korostetaan ihmisen omavastuullisuutta ja ainutkertaisuutta sekä ihmisen kasvua, kehitystä ja luovuutta. Humanistinen/kokemuksellisen oppimiskäsityksen juuret ovat 1700-1800-lukujen romantiikan ja valistuksen aatemaailmoissa. (Kauppila 2007, 27-28.) Humanistisessa käsityksessä ihminen nähdään seuraavasti:

- Itseohjautuva
- Itseään toteuttava
- Ainutkertainen
- Muuttuva
- Etsivä ja tutkiva
- Luova
- Valintoja tekevä
- Kokonaisvaltainen eli holistinen

(Anttila & Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu 2017.)

Humanistisessa näkemyksessä korostetaan oppimiskokemuksen reflektointia sekä oppijan itseohjautuvuutta. Oppimistapahtuma nähdään vapaana kokemuksena, jossa oppimista ei voi kontrolloida liikaa tilanteeseen sidottujen sääntöjen avulla. Oppijalle on tärkeää tarjota mahdollisuuksia kokeilla itse, vaikuttua ja tehdä johtopäätöksiä ilman liiallista ulkoista informaatiota. Samalla humanistisessa oppimiskäsityksessä nostetaan esiin kokemuksellisuutta ja luovuutta sekä oppijan oma toiminnan rooli oppimisprosessissa. Opettajan tehtävänä on olla auttaja, tukija, ohjaaja tai tutor. (Kauppila 2007, 28-30.)

Kokemuksellisuuden korostaminen näkyy humanistisen oppimiskäsityksen oppimismallina eli kokemuksellisessa oppimisessa, jossa painotetaan kokemusten ja elämysten merkitystä opetuksessa. (Kauppila 2007, 30.) Se juontaa juurensa 1930-luvulta, jolloin John Deweyn *learning by doing* eli tekemällä oppimisen ajatuksista, mutta sitä on kehittänyt pidemmälle erityisesti David Kolb, jonka mallin mukaan oppiminen lähtee konkreettisista kokemuksista ja toiminnasta ja reflektioiden kautta kulkee kohti ilmiöiden teoreettista ymmärtämistä ja sitä kautta kohta parempia toimintamalleja. (Anttila & Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu 2017.) Kokemuksellisen oppimisen oppimiskäsityksessä korostuvat kokemukset ja ajatus siitä, että oppiminen tapahtuu aina suhteessa aikaisempiin kokemuksiin. Jokainen uusi kokemus toimii uutena palasena ihmisen käsitykseen maailmasta ja yksilöstä ja sitä kautta ihminen laajentaa merkitysyhteyksiään. (Ojanen 2001, 97.) Merkittävänä osana oppimisprosessia on myös itsereflektio. Ilman kokemusten tietoista käsittelyä voivat kokemukset jäädä pinnalliseksi eikä tällöin oppimista tapahdu. Reflektiossa yksilö käsittelee tietojaan ja kokemuksiaan löytääkseen uutta ymmärrystä, uusia näkökulmia ja toimintatapoja. Opetuksessa reflektiota voidaan edistää muun muassa itsearviointeilla, ryhmissä toteutettavilla pohdintoilla ja palautekeskusteluilla. (Anttila & Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu 2017.) Tässä opinnäytetyössä tutustutaan tarkemmin taidekasvatukseen ja taidepedagogiikkaan. Kuitenkin on hyvä tietää, että taidepedagoginen toiminta ja tutkimus juontavat paljon juuriaan kokemuksellisen oppimisen malliin (Anttila & Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu 2017).

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen juuret ovat pitkällä historiassa ja sen varhaisimmat perusajatukset löytyvät jo antiikin Kreikasta ja Rooman valtakunnasta, jossa pyrittiin löytämään keinoja muuttaa muistettava aines sellaiseen muotoon, josta tiedon palauttaminen mieleen olisi mahdollisimman helppoa (Kauppila 2007, 33). Tämän niin kutsutun muistitaidon perinteen keskeinen ajatus oli tehostaa oppimista tai muistamista tiedon systemaattisella organisoinnilla (Rauste von-Wright & von Wirght 1999, 114). Perusajatuksena konstruktivismissa onkin tiedon- ja todellisuuden käsitys, jossa tieto on todellisuuden tulkintaa. Oppiminen puolestaan on tiedon rakentamista eli konstruointia ja se tapahtuu oppijan aktiivisuuden ja uteliaisuuden myötä. (Anttila & Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu 2017.) Konstruktivistinen oppimiskäsitys on oppimisteoria, jossa oppiminen koetaan kasvuksi ja uuden osaamisen rakentamiseksi aikaisemman tiedon pohjalta, jolloin oppijalla on oppimiseen vaikuttavia ennakkokäsityksiä. Tärkeä perusoletus konstruktivismissa onkin oppijan oma aktiivinen osuus ja sen merkitys oppimistuloksen muodostamisessa. Tieto koetaan konstruktivistisessä oppimiskäsityksessä myös asiaksi, jota ei voi siirtää opettajalta oppijalle, vaan oppija itse rakentaa omat tietonsa ja taitonsa omalle tieto- ja taitopohjalleen. (Leino & Leino 1997, 30-31.) Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen pohjautuu pitkälti oppijan omaan toimintaan, johon kuuluu esimerkiksi havainnointia, ajattelua, tulkintaa ja pohdintoja. Oppija itse rakentaa tietoutta aikaisemman tietouden päälle ja sitä kautta luo omia käsityksiään asioista ja ilmiöistä. Opettajan rooliksi jää tällöin erilaisten näkökulmien esittely, oppimisprosessin tukeminen ja vahvistaminen sekä tiedollisena ja sosiaalisena roolimallina toimiminen. (Kauppila 2007, 40.)

2.4 Oppimisen arviointi

Arvioida-sanan alkuperä tulee latinankielen sanasta *assidere*, joka tarkoittaa ”istua vieressä”. Arvioinnin pääasiallinen merkitys onkin siten ohjata oppimista, sekä rohkaista ja helpottaa oppijaa oppimaan. Parhaimmillaan arviointi on oppimista tukevaa ja johtaa sitä eteenpäin. Tämän toteutuminen vaatii kuitenkin, että arviointi suunnitellaan hyvin ja, että se on linjattu suhteessa tavoitteisiin ja eri oppimisen eri osa-alueisiin. (Halinen et al. 2016, 272.)

Opetuksen lähtökohtana on tavoitteiden asettaminen ajatelluille oppimistuloksille ja opetukseen. Kuten kaikkeen toimintaan, liittyy aina tähänkin toiminnan tuloksellisuuden tarkastelu. Tätä tuloksellisuutta voidaan tarkastella oppimisprosessin arvioinnin sekä itse lopputuloksen laadun kautta. (Leino & Leino 1997, 80-83.) Kirjassa ”Ajattelun taidot ja oppiminen” nostetaan esiin, että arviointi vaikuttaa oppilaan oppimiseen jokaisella osa-alueella ja tällöin muutokset arvioinnissa ovat yhteydessä muutoksiin oppimisprosessissa ja siihen pohjautuvassa osaamisessa (Halinen et al. 2016, 272).

Leinon & Leinon mukaan arviointi sisältää toiminnan vaikutusten määrittämistä sekä vaikutusten arvon pohdintaa (Leino & Leino 1997, 80). Arvioinnin tehtävä riippuu siitä, mikä arvioinnin tarkoitus on, mihin se kohdistuu, mitä tai ketä arvioidaan, miten arviointi toteutetaan ja miten arviointitietoa käytetään. Kouluissa ja oppilaitoksissa arviointityön tavoitteena voi olla muun muassa seuraavat asiat:

- Antaa palautetta oppilaille ja opiskelijoille siitä, miten he ovat saavuttaneet asetetut tavoitteet.
- Ohjata ja auttaa oppijaa löytämään seuraavat tavoitteet.
- Antaa jonkin oppimiskokonaisuuden, oppiaineen tai oppiainekokonaisuuden päätteeksi arvosana.
- Antaa palautetta siitä, miten oppilaat tai opiskelijat ovat päässeet asetettuihin tavoitteisiin.
- Ohjata oppijaa oppimisprosessissa ja tarkoituksenmukaisten työtapojen valinnassa.

(Ouakrim-Soivio 2015, 13)

Arvioinnin merkitys oppilaalle on tarjota palautetta siitä, miten hän on onnistunut oppimisessaan ja opinnoissaan. Opettajalle arvioinnin on puolestaan tarkoitus antaa palautetta oppilaan onnistumisesta sekä niistä asioista, joita on syytä vielä harjoitella. Lisäksi arviointi antaa opettajalle tärkeää tietoa siitä, miten hän on omassa opetustyössään onnistunut. Tärkeää on kuitenkin huomata, että keskeisenä periaatteena arvioinnissa on, että sen täytyy olla selkeää niin arvioitavalle kuin arvioijalle. (Ouakrim-Soivio 2015, 10.)

3 TAIDEPEDAGOGIIKKA JA TAIDEKASVATUS

3.1 Taide ja taidepedagogiikka

Käsiteltäessä taidekasvatusta keskeistä on määritellä, mitä on taide ja, mitkä ovat sen opettamisen erikoispiirteitä. Seuraavat määrittelyt on valittu tämän työn näkökulmien valossa. Eeva Anttilan toimittamassa kirjassa *”Taiteen jälki – Taidepedagogiikan jälkiä ja risteyskiä”* määritetään taidetta näin: *”Taide on avoin ja monimerkityksinen inhimillisen elämän ilmiö. Se avaa vaihtoehtoisia näkökulmia maailmaan ja inhimillisen kokemuksen tulkintaan. Se täydentää, haastaa ja kyseenalaistaa olemassa olevaa tietoa ja käsityksiä todellisuudesta”* (Anttila, Bresler, Juntunen, Löytönen, Rouhiainen, Räsänen, Saastamoinen, Sava, Varto, Väkevä & Westerlund 2011, 5). Taiteen voidaankin siis käsittää olevan inhimillisyyteen liittyvä ilmiö, jonka avulla voidaan käsittää ympärillä olevia asioita ja löytää uusia yhteyksiä. Samalla voidaan rikkoa rajoja ja löytää jotain uutta. Päivi Huuhtanen puolestaan määrittelee kirjassaan *”Mitä on taidekasvatus – Taidekasvatuksen esteettis-käsitteelliset perusteet”* taiteen seuraavasti: *”Taiteen perusprosessissa taide on väline ja vaikuttaja taitelijan ja yleisön välillä. Taide viittaa aikaansaannosten luokkaan, miten se sitten lähemmin ymmärretään ja perustellaankin ”* (Huuhtanen 1984, 55). Tässä määritelmässä taide nähdään siis välineenä vaikuttaa, esimerkiksi tunteita ihmiseltä toiselle. Huuhtasen määritelmässä nostetaan esiin taiteella aikaansaadut tuotokset. Huuhtanen tuo kirjassaan esiin myös toisen tavan määrittää taidetta, missä taide ja sen luomisprosessi ovat tietoisuuden muotoutumista toiseksi. Tällöin käytetään termejä *”poieettinen objekti”* eli tekijänsä tietoisuuden muoto ja *”esteettinen objekti”*, joka on kokijan tietoisuuden muoto. Tätä kutsutaan *”fenomenologiseksi taidekäsitykseksi”*. (Huuhtanen 1984, 56.) Kaikissa näissä eri tavoissa määrittää taidetta näkyy kuitenkin ajatus siitä, että taide on ajatusten tai tajunnan tulkitsemista tai kertomista ja sen avulla voidaan muuttaa ajatuksia ja käsityksiä muille näkyvämpään muotoon.

Taidepedagogiikka käsitteenä voidaan nähdä olevan kaikkia sellaisia kasvatus-, opetus- ja oppimistilanteita, jossa taide on läsnä joko oppimisen kohteena tai tukena (Anttila et a. 2011, 5). Taiteen opetuksessa tiedon rakentaminen ja taiteellinen toiminta ovat kehollisia tapahtumia, joissa aistit, ajattelu, tunteet sekä kehon liike toimivat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kehollisuus onkin yksi tärkeä elementti taidepedagogiikassa, sillä se on mukana kaikessa taiteessa ja sen oppimisessa. (Juntunen 2011, 68.) Yhteistä taiteelle ja pedagogiikalle on ajatus siitä, että molemmat voivat olla vaikuttamista ja vaikuttamista. Taiteessa ja kasvatuksessa voidaan nähdä sama prosessi, jossa vuorovaikutuksen kautta viestitään tekijältä kokijalle. (Huuhtanen 1984, 29.) Taidepedagogiikasta puhuttaessa voi kuitenkin herätä esiin ristiriita siitä, miten voidaan opettaa taidetta, jos tarkoituksena on nähdä ympärillä olevat asiat uutta kautta, löytää jotain kokonaan uutta tai tehdä näkyväksi oman tajunnan tulkintaa. Erityisesti tämä ristiriita nousee esiin, jos pedagogiikka koetaan olevan hallittua ohjaamista valmiiksi määritellyjä tavoitteita kohti. Anttilan mukaan näiden yhdistymisen onnistuminen vaatii, että taiteen ja pedagogiikan yhdistyessä luovutaan aiemmista pedagogiikan perusteista ja ne rakentuvat uudelleen. Näin ollen taidepedagogiikassa pedagogiikka ja taide ovat lähtökohtaisesta yhtä

tärkeitä ja arvokkaita sekä pyrkivät vaikuttamaan toisistaan. Ihmisten välisellä vuorovaikutuksella sekä sen päämäärän avoimuudella on tärkeä rooli taidepedagogiikassa. Lisäksi taidepedagogiikan tulee olla jatkuvasti kehittyvä ilmiö, joka pyrkii jatkuvasti pohtimaan kriittisesti niin pedagogiikkaa kuin taiteen perinteitäkin. (Anttila et al. 2011, 5.)

Kuten kasvatuksessa ja pedagogiikassa muutoinkin voidaan myös taidepedagogiikan piirissä havaita eroja eettisessä toiminnassa (Anttila et al. 2011, 5). Esimerkiksi behaviorismi on näkynyt taidepedagogiikassa mimeettisessä eli jäljittelevässä traditiossa, jossa taide näyttäytyy todellisuuden jäljittelyinä. Taiteen oppiminen tapahtuu silloin matkimalla ja jäljittelemällä toisin sanoen mallioppimisen kautta. Tässä ei siten olla kiinnostuneita mielikuvituksen, intuition tai tunne-elämysten kaltaisista ilmiöistä, vaan taiteenopetuksen metodeina käytetään opettajan tai mestarin mallia, jota pyritään jäljittelemään. Oppiminen tapahtuu opettajan suoran ohjauksen ja kontrollin, taidon harjaannuttamisen sekä virheiden korjaamisen kautta. (Anttila & Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu 2017.) Nykyään suomalaisessa taidepedagogiikassa uskotaan oppijan autonomiaan suhteessa oppimisen sisältöön, tarkoitukseen, merkityksiin ja tulkintoihin. Tällöin taidepedagogin roolina on olla merkityksen avaaja ja perinteen siirtäjä, kuitenkin antaen tilaa ja mahdollisuuksia oppijan henkilökohtaiseen merkityksenantoon ja tiedostamiseen. Tunnistetaan siis oppilaan tulkinnan ja kokemuksen ainutlaatuisuus. Tällainen lähtökohta ei vaikuta taideteoksen ulkoisen olemuksen muuttumiseen, mutta antaa tilaa oppijan itseydelle ja tunnustaa taiteen avoimen olemuksen. (Anttila et al. 2011, 7.)

Eeva Anttilan toimittamassa kirjassa ”Taiteen jälki – taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä” Inkeri Sava ja Teija Löytönen keskustelevat taidepedagogiikasta ja esittelevät heidän tulkintojaan siitä. Heidän mukaansa taidepedagogiikka tarjoaa oivallisen mahdollisuuden erilaisten todellisuuskäsitysten tulkintoihin ja aukipurkamiseen. Lisäksi taiteellisen toiminnan kautta voidaan nostaa esiin henkilökohtaisia kokemuksia ja asettaa ne esille erilaisin taiteellisin ilmaisukeinoin. Heidän mukaansa taiteen, kuten myös taidepedagogiikan, avulla voidaan luoda dialogia ja dialogin kautta uusia merkityksiä. Taidepedagogiikkaa voidaankin jäsentää tapahtumisen tilana, jossa tulkitaan ja luodaan ymmärrystä maailmasta, omasta itsestä sekä toisista taiteen keinoin. Tätä voidaan toteuttaa yhdessä ympärillä olevien ihmisten kanssa. (Löytönen & Sava 2011, 99-100 ja 115.)

3.2 Taidekasvatus

Taidekasvatus auttaa luomaan ei-välineellistä arvomaailmaa, jonka pohjalta voidaan rakentaa inhimillistä hyvinvointia ja hyvinvoivia yhteisöjä (Anttila 2009, 21). Se voidaan nähdä syntyneen nykyaikaisessa muodossaan valistuksen ja romantiikan ajan innoituksesta, sillä taiteellinen toiminta nähtiin arvokkaana ja merkittävänä tekijänä yhteiskunnissa kansallisen kulttuurin esiin nostamisessa ja kehittämisessä. Esimerkiksi Suomessa suomenkielinen kirjallisuus, teatteri, kuvataiteet ja kansallinen musiikki lisäsivät taiteen tarvetta merkittävästi, mikä johti taiteen kasvatuksen ulottamiseen kaikille. Myöhemmin kansallisromantiikan haihduttua tanssitaiteen keskiöön nousi yksilön kehittyminen ja

kehittyminen yksilöksi. Tämän edistäminen nousi myös keskeiseksi tavoitteeksi. Tämä on toiminut myös taustana suomalaisen taidekasvatuksen kehittymiselle. (Varto 2011, 20.)

Taidekasvatusta voidaan määritellä eri tavoin. Alla on esitelty muutamia erilaisia määritelmiä:

- Juha Varto kirjassa "Taiteen jälki – Taidepedagogiikan jälkiä ja risteyksiä": "Taidekasvatuksen käytäntöjä ovat kaikki, joissa opetetaan toimimaan taiteen menetelmin ja arvioidaan tämän toiminnan sattuvuutta ja tuloksia" (Varto 2011, 22).
- Esko Korkeakoski kirjassa "Lasten ja nuorten taidekasvatus peruskouluissa ja lukioissa": "Taidekasvatus on osa kokonaispersoonallisuuden kasvatusta ja yleissivistystä. Taidekasvatuksen osatehtävä on myös kulttuuriin sosiaalistaminen. (Korkeakoski 1998, 13.)
- Päivi Huuhtanen kirjassa "Mitä on taidekasvatus – Taidekasvatuksen esteettis-käsitteelliset perusteet": "Taidekasvatus on taiteen spesifioimaa ja määräämää kasvatusta. Perusteiltaan taidekasvatus on sovelluttua estetiikkaa ja taidefilosofisen estetiikan näkökulmalta täsmennettyä yleistä kasvatusfilosofiaa. (Huuhtanen 1984, 12.)

Kansakunnan sivistys perustuu taiteelle ja kulttuurille. Taidekasvatuksen kautta voidaan antaa kussakin toimintaympäristössä ideaa siihen, millaista on luova toiminta ja ajattelu. Samalla taidekasvatuksen avulla voidaan vahvistaa ihmisen omaa ajattelua ja mielikuvitusta sekä rohkaista luovaan elämään. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki 2009, 5-6.) Taidekasvatusta voidaan toteuttaa taidelaitoksessa, koulussa, vapaassa sivistystyössä, harrastustoiminnassa tai muussa koulutuksessa. Keskeistä on se, että toiminnan keinoksi on valittu taide ja sen toimintatavat. Tärkeässä roolissa on myös käytäntö, joka on luonteeltaan vaihtelevaa ja muuttuvaa sekä arvaamatonta. Samalla toiminnassa on pohdittava rajapintoja sen välillä, milloin ollaan taidekasvatuksen puolella, milloin harrastamisen tai milloin itse taiteen puolella. Taidekasvatuksen parissa toimiessa voidaan tehdä rajauksia esimerkiksi näin:

- Toiminnassa kyse koko taidekasvatuksen kentästä.
- Toiminnassa kyse eri taiteenlajeja koskevista osista.
- Toiminnassa kyse taidekasvatuksen pedagogisesta luonteesta.
- Toiminnassa kyse taidekasvatuksen taiteellisesta toiminnasta.

(Varto 2011, 22.)

Taidekasvatuksen käytännön taustalla vaikuttavat monet tekijät, kuten poliittiset koulutuspolitiikan päätökset, ihmiskäsityksen vaihtelu, muoti-ilmiöt sekä alalla toimivat ihmiset sekä heidän motiivinsa. Käytäntöjen ajoittaisen muuttumisen vuoksi onkin tärkeää tunnistaa ja kuvata niitä, jotta alan sisällä ja ulkopuolella nähdään, millaista moninaisuutta alalla todellisuudessa on. Käytäntöjen kuvantamista tarvitaan nykyisin myös yhä enemmän sen vuoksi, että taidekasvatuksen käytännöt ovat alkaneet levitä uusille toiminnan alueille, kuten hyvinvoinnin alalle sekä sosiaalialalle. Monien lähtökohtaisesti taiteen ja pedagogisten menetelmien avulla voidaan löytää toimivia ja luovia ratkaisuja eri aloilla taiteen ulkopuolella. Tämä kertoo siitä, että nykyajan kulttuurissa aiemmin tiukasti rajatut alueet sekoittuvat

nyt kulttuurisesti keskenään ja ammentavat toisistaan uusia ratkaisumalleja ja uutta ajattelua. (Varto 2011, 23.) Mari von Boehm kuvaa esseessään "Taidepedagogiikkaa tuulessa" myös taiteen sekoittumista taidekasvatuksen kanssa näin: "Aikamme taide on usein luonteeltaan pedagogista kutsuessaan yleisön tuntemaan, osallistumaan ja vaikuttamaan. Näen taidekasvatuksen olevan kohtaamista hetkessä, yhteistä kasvamista, toisen kuuntelemista ja maailmamme tarkastelua. Kohtaamme ennen kaikkea tekijöinä ja osallisina yhteisessä maailmassa." (Boehm 2016, 109.)

4 TAITEEN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET

4.1 Yleistä opetussuunnitelmista ja niiden perusteista

Opetussuunnitelma käsitteenä viittaa suunnitelmalliseen ohjeistukseen, johon kootaan opetukseen tarvittava tietovarasto ja samalla se osoittaa kasvatustehtävän laajuuden sekä toimii päämäärien asettajana. Opetussuunnitelman tarkoituksena on olla ennakoiva ja joustava suunnitelma, joka toimii kehyksenä opetus- ja kasvatustoiminnalle kuitenkin antaen liikkumatilaa oppilaiden yksilölliselle ja tilannekohtaiselle oppimiselle. Tärkeää on kuitenkin se, että opetussuunnitelma luo raamit sille, millainen esimerkiksi koulumaailmassa tarjottava yleissivistys on tarpeellista lapsille ja nuorille eli opetussuunnitelman avulla hahmotetaan opetuksen sisältö, luonne ja laatu. Yleisesti ottaen opetussuunnitelma sisältää seuraavat neljä pääosaa:

- Opetuksen tavoitteet
- Oppisisällöt
- Toteutus
- Arviointi

(Atjonen & Uusikylä 2005, 51.)

Tavoitteita opetussuunnitelmaan voidaan kirjata yleisesti kasvatusta koskien sekä myös yksittäisen oppiaineen tavoitteita koskien. Tämä johtuu siitä, että tällöin on haluttu erikseen hahmottaa, mitkä ovat laajojen ja yksityiskohtaisten oppiainesisältöjen päämääriä, joihin opetuksella tulisi tähdätä. Opetuksen toteuttamisen ohjeistamisessa on eri näkemyksiä, sillä yhtäällä nähdään tärkeäksi suositella opetussuunnitelman hengen ja tuoreiden pedagogisten näkemysten mukaisia käytänteitä, mutta samalla liiallinen ohjeistaminen voidaan nähdä koulutettujen ja arvostettujen pedagogien aliarviointina. Lisäksi erilaiset oppijat ja opetustilanteet vaativat myös erilaisia toimenpiteitä ja käytänteitä, jolloin tarkkojen opetusohjeiden antaminen on likipitään mahdotonta. Tällöin opetussuunnitelmaa voidaan pitää ohjeistuksena, joka antaa käsityksen oppimisesta ja oppimisympäristöistä, mutta ei suoranaisesti velvoita pedagogeja. (Atjonen & Uusikylä 2005, 51-52.)

Opetussuunnitelmien perusteet ovat Opetushallituksen laatimia ja ne luovat kansallisen kehyksen, joiden pohjalta paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan (Jaakkola, Liukkonen ja Sääkslahti 2017, 256). Opetussuunnitelman perusteiden mukaan opetussuunnitelman tarkoitus on kuvata perusopetuksen toimintakulttuurin pääpiirteet eli käytännön tulkintaa koulun kasvatusta ja opetustehtävästä. Näin kouluissa voidaan rakentaa käytännöt johdonmukaisesti tukemaan kasvatusta ja opetuksen tavoitteita. (Loukola 2004, 10.) Opetussuunnitelmien perusteiden avulla luodaan yhtenäisyyttä paikallisten opetussuunnitelmien välille ja sitä kautta vahvistetaan koulutuksen tasa-arvoa koko maassa. Samalla pidetään huolta, että kouluilla ja kunnilla on mahdollista paikallisten opetussuunnitelmien kautta ohjata opetusta ottaen huomioon paikalliset tarpeet ja näkökulmat. (Opetushallitus 2019.) Perusteet

pohjautuvat lainsäädäntöön ja lisäksi niissä on määräyksiä opetussuunnitelmien laatimisesta ja sisällöstä sekä arvopohjasta, tehtävästä ja rakenteesta, jotka ovat opetuksen laatimisen lähtökohtana. Lainsäädännön ja siinä asetettujen tavoitteiden tarkoituksena on ohjata koulutuksen järjestäjää ja perusopetuksen järjestäjän tulee laatia opetusta varten opetussuunnitelma sekä saada se hyväksytyä. Tämän opetussuunnitelman tulee noudattaa sitä, mitä opetussuunnitelman perusteissa on määrätty ja paikallisen opetussuunnitelman tehtävänä on myös täsmentää ja täydentää perusteissa esitettyjä sisältöjä. Opetussuunnitelman merkitys on tukea opettajaa ja koulutuksen järjestäjää opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. (Jaakkola et al. 2017, 256-257.) Paikallisen opetussuunnitelman tarkoituksena on myös olla joustava ja elävä tuki opetukseen, joten sitä voidaan tarpeen mukaan myös tarkentaa myöhemmin (Opetushallitus 2019).

Opetustoimen lainsäädäntö on Suomessa eduskunnan päätävällän alla. Tähän kuuluvat niin opetustoimintaan liittyvä lainsäädäntö kuin myös rahoitus ja koulutuspolitiikan linjaukset. Koulutuspolitiikan suunnittelu ja toimeenpano ovat valtioneuvoston ja opetusministeriön vastuulla. Valtioneuvoston päätävällässä ovat perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen yleiset valtakunnalliset tavoitteet sekä perusopetuksessa käytettävän ajan jakautuminen eli tuntijako. Opetus- ja kulttuuriministeriö puolestaan määrittää koulutuspolitiikan suuntaviivat ja linjaukset. Lisäksi opetusministeriön tehtävänä on valvoa valtion budjettiin sidottua koulutustarjontaa sekä valmistella koulutusta koskevan lainsäädännön ja valtioneuvoston päätökset.

(Jaakkola et al. 2017, 256.)

Opetussuunnitelmien perusteet yhdessä lainsäädännön kanssa luovat valtakunnallisen ohjausjärjestelmän, jonka tarkoituksena on säädellä koulutuksen järjestämistä. Tämän ohjausjärjestelmän avulla määritetään esimerkiksi koulutusjärjestelmän rakenne, opetuksen ja kasvatuksen tavoitteet sekä niiden keskeiset sisällöt. Suomessa ohjausjärjestelmä on painottunut opetussuunnitelmaohjaukseen, jossa linjaukset on luotu etukäteen tavoitteiden kautta. Näin vastuu opetussuunnitelman määrittelystä ja kehittämisestä jää opetuksen ja koulutuksen järjestäjälle, sillä perusteiden tehtävä on ainoastaan tukea ja ohjata opetussuunnitelman laatimista. Monissa muissa maissa ohjauksen menetelmänä on oppimistuloksiin perustuva tuloksellisuuden arviointi tai opetuksen suoraa kontrollointia tarkastusten avulla. Suomen ohjausjärjestelmä on seurausta opettajakunnan korkeasta kouluttuneisuudesta, jolloin päätävältä ja vastuuta opetuksen laatimisesta on voitu antaa kouluille ja opetuksen järjestäjille. Lisäksi ohjauskulttuuri Suomessa nähdään enemmän kehittämisen välineenä kuin koulujen ja opetuksen järjestämisen tarkkailu- ja kontrollointikeinona. (Jaakkola et al. 2017, 257.)

4.2 Taiteen perusopetus ja sen opetussuunnitelman perusteet

Taiteen perusopetuksella tarkoitetaan taiteen opetusta, joka on tarkoitettu ensisijaisesti lapsille ja nuorille ja tapahtuu yleensä kouluajan ulkopuolella. Sitä tarjoavat monet oppilaitokset, opistot ja koulut

sekä kansalaisopistot. (TPO ry 2019.) Eri taiteenaloilla annettava taiteen perusopetus on tasolta toiselle etenevää ja tavoitteellista. Tarkoituksena on antaa oppilaille kyvykkyksiä itseilmaisuuksiin ja mahdollisuus hakeutua opintojen jälkeen taiteenalan ammatillisiin koulutuksiin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.) Taiteen perusopetuksen laadukkuus on varmistettu lailla (633/1998) ja asetuksella (813/1998) säätämällä. Oppilaitokset, jotka tarjoavat taiteen perusopetusta sitoutuvat tarjoamaan opetusta Opetushallituksen määräämien opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Lisäksi opetuksen järjestäjän on hyväksyttävä ja vahvistettava opetussuunnitelman kunnalla tai opetus- ja kulttuuriministeriön kautta. (TPO ry 2019.) Lisäksi, vaikka opetukseen osallistuvilta oppilailta voidaan periä kohtuullisia maksuja opetuksesta, niin lain mukaan opetusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019). Tärkeänä tehtävänä taiteen perusopetuksella on myös pitää huolta kestävästä tulevaisuudesta taiteen keinoin. Opetuksen perustana on moniarvoinen kulttuuriperintö ja opintojen avulla vahvistetaan oppilaan identiteettiä lisäksi myös kulttuurista lukutaitoa. (Opetushallitus ePerusteet 2017.)

Taiteen perusopetuksen piiriin kuuluu yhdeksän taiteenalaa muun muassa teatteri, musiikki, kuvataide ja tanssi. Taiteen perusopetuksen oppimäärät jakautuvat kahteen osaan: laajaan ja yleiseen oppimäärään. Nämä eroavat toisistaan opintojen laajuudessa, sillä laajan oppimäärän opintoihin kuuluu 1300 tuntia opetusta ja yleiseen oppimäärään puolestaan kuuluu 500 tuntia opetusta. Yleisen oppimäärän 500 opetustuntia jakautuvat puolestaan 10 eri opetuskokonaisuuteen. (TPO ry 2019.)

4.3 Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta ja oppimiskäsitys

Taiteen perusopetuksen taustalla oleva arvoperusta rakentuu ihmisoikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kulttuurien monimuotoisuuden kunnioittamiselle. Tärkeänä pohjana on vuorovaikutus muiden ihmisten sekä ympäristön kanssa ja sen kunnioittaminen. Lisäksi taiteen perusopetuksen perustana on käsitys ihmisen yksilöllisestä ainutlaatuisuudesta ja arvokkuudesta niin yksilönä kuin yhteisön jäsenenäkin. Opetus tapahtuu sukupuolten tasa-arvoa edistäen ja kunnioittaen sukupuolen moninaisuutta. Lisäksi opetuksessa vahvistetaan kasvamista ihmisenä ajattelun taitoja ja luovuutta kehittämällä. Taiteen perusopetuksessa pohjana opetukselle on kunkin taiteenalan ominaiset tiedon tuottamisen ja esittämisen tavat. Esteettisyyden, eettisyyden ja ekologisuuden kysymysten kautta voidaan pohtia, mikä tekee elämästä merkityksellistä ja arvokasta. Tavoitteena taiteen perusopetuksessa on luoda pohjaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväälle tulevaisuudelle. (Opetushallitus ePerusteet 2017.)

Oppimiskäsityksenä taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden taustalla on oppimiskäsitys, jossa oppilas on aktiivinen toimija. Oppija asettaa tavoitteita ja pyrkii toimimaan niin, että toiminta suuntautuu tavoitteiden mukaisesti niin itsenäisesti kuin yhdessä. Myönteisten tunnekokemusten, oppimisen ilon ja luovan toiminnan kautta tuetaan oppimista ja innostusta kohti oman osaamisen kehittymistä. Myös kokemukset, vuorovaikutus ympäristön kanssa, moniaistisuus ja

kehollisuus ovat merkittävässä roolissa oppimisessa. Taiteen perusopetuksessa oppimisessa korostetaan yksilöllisyyttä, yhteisöllisten tietojen ja taitojen rakentamista, vahvistetaan kulttuurista osallisuutta ja näiden avulla pyritään edistämään oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Oppiminen on kokonaisvaltainen ja vuorovaikutuksellinen prosessi, jossa tuetaan oppilaan tiedon ja taidon kehittymistä monin eri tavoin. Näin ollen myös yksilön kasvu ihmisenä ja yhteisön jäsenenä on vahvasti mukana taiteen perusopetuksessa ja oppilasta tuetaan kohti hyvän elämän rakentamista. Oppilasta autetaan ymmärtämään kokemuksiaan, löytämään oma tapa oppia ja hyödyntää tätä oman oppimisprosessinsa kehittämiseen. Tietotaidon lisäksi harjoittelu ja sen oppiminen ovat opetuksessa merkityksellisessä roolissa. Oppimisprosessin aikana oppilas saa rohkaisevaa ja kannustavaa ohjausta sekä palautetta, jolla tuetaan luottamusta omaan osaamiseen. Oppimisen vuorovaikutuksellisuus tulee esiin myös monipuolisessa, myönteisessä ja realistisessa palautteessa, jota oppilas saa ja oppii antamaan opintojensa aikana. (Opetushallitus ePerusteet 2017.)

5 TANSSIN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET

5.1 Tanssin yleisen oppimäärän perusteet

Tanssin perusopetuksen yleisen oppimäärän päämääränä on antaa mahdollisuus oppilaalle saada myönteisiä kokemuksia tanssin parissa, innostaa tanssiharrastukseen sekä ohjata ja tukea liikunnalliseen elämäntavan löytämiseen. Opetuksen tavoitteen keskiössä on tarjota kokonaisvaltaisia elämyksiä tanssin parissa sekä antaa mahdollisuus kokea ja ymmärtää tanssia fyysisen ja luovan toiminnan avulla. Tarkoituksena opintojen aikana on synnyttää kokemuksellinen suhde tanssiin ja luoda elinikäinen suhde tanssin harrastamiseen. Liikunnan ilon ja tanssin avulla saatavien elämyksien lisäksi tanssin yleinen oppimäärä pyrkii tarjoamaan taidekasvatusta niin, että oppilas voi osallistua erilaisiin taiteen tapahtumiin niin kuulijana kuin katsojana. Samalla voidaan laajentaa oppilaan käsitystä tanssin kentän monimuotoisuudesta ja opettaa lapsia ja nuoria sen merkityksestä taiteena sekä yhteiskunnallisena ilmiönä. Näin voidaan myös vahvistaa oppilaan kehitystä yhteiskunnan sivistyneeksi ja suvaitsevaiseksi kansalaiseksi. (Opetushallitus ePerusteet 2017.)

Opetuksen lähtökohtana ovat oppimäärän tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Oppilaan tanssillisia valmiuksia kehitetään hänen omista henkilökohtaisista ja kulttuurillisista lähtökohdistaan käsin. Tanssin opetuksesta puhuttaessa opetus on pääsääntöisesti ryhmäopetusta, jossa tarkoituksena on tukea monipuolista ilmaisu- ja kokemuksellista oppimista ja osaamisen monipuolista osoittamista. Lisäksi mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään yksilöopetuksen muotoja. Päättävänä on tarjota mahdollisuuksia vuorovaikutukseen, yhteisölliseen oppimiseen sekä mahdollisuuksien mukaan myös yksilöllisempään ja omatoimisempaan työskentelyyn. Osana opetusta on arviointi, jonka tehtävänä on olla tukena oppilaan tanssillisessa kehityksessä sekä tukea oppilaan suunnitelmallista ja jatkuvaa tanssiharrastusta. Arvioinnin tulee olla vuorovaikutteista, rohkaisevaa sekä arvioinnin suoritustapa oppimista edistävää. Arviointiin kuuluvat opettajan palaute, oppilaan itsearviointi sekä ryhmän antama palaute. Tärkeää on havaita, että arviointi tähtää oppilaan toimintaan eikä hänen ominaisuuksiinsa sekä, että oppilas on oikeutettu rakentamaan palautteeseen läpi opiskeluaikansa.

Yleisessä oppimäärässä arvioinnin kohteita ovat:

- Hyvinvointi ja kehollisuus
- Vuorovaikutus ja kulttuurinen osaaminen
- Taito ja taide

(Opetushallitus ePerusteet 2017.)

Tanssin perusopetuksen yleisiin opintoihin kuuluvat opintokokonaisuudet on jaettu kolmeen ryhmään, jotka ovat varhaisiän tanssikäsitys, tanssin yhteiset opinnot ja tanssin teemaopinnot (Opetushallitus ePerusteet 2017). Taulukossa 1. on esitelty tarkemmin opintokokonaisuuksien sisältöjä.

TAULUKKO 1. Tanssin perusopintojen yleisen oppimäärän opintokokonaisuudet
(mukailien Opetushallitus ePerusteet 2017).

	Varhaisiän tanssikasvatus	Tanssin yhteiset opinnot	Tanssin teemaopinnot
Tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lapsen luovuuden ja kehontuntemuksen kehittäminen. ▪ Leikinomaisen toiminnan kautta perus- ja ryhmässä toimimisen taitoja ja oppimisvalmiuksia edistäminen. ▪ Tanssin ilon herättäminen ja itseilmaisun kehittämisen tukeminen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tanssin perustaitojen kehittäminen. ▪ Hyvinvointi ja kehoisuus: tanssin ilon löytäminen, kehon liikkeellisten ja ilmaisullisten mahdollisuuksien löytäminen sekä oman kehon yksilöllisyyden ymmärtäminen. ▪ Vuorovaikutus ja kulttuurinen osaaminen: muiden kuuntelu, ryhmässä toimimisen taidot ja muiden yksilöllisyyden kunnioittaminen. ▪ Taito ja taide: fyysisten- ja motoristen taitojen kehittäminen, liikkeellisen ja ilmaisullisen sanaston laajentaminen, tanssiin tutustuminen taidemuotona sekä omaan ja muihin tanssilajeihin tutustuminen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yhteisissä opinnoissa hankittujen taitojen ja valmiuksien laajentaminen. ▪ Hyvinvointi ja kehoisuus: kehon haastaminen ja kehittäminen eri tavoin, tanssin ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin yhteyden tunnistaminen sekä terveellisen elämäntapojen hyödyn ymmärtäminen. ▪ Vuorovaikutus ja kulttuurinen osaaminen: kyky tanssia ryhmässä ja yksin, aktiivinen osallistuminen ryhmän toimintaan sekä rakentavan palautteen vastaanottaminen ja antaminen. ▪ Taito ja taide: fyysisten- ja motoristen taitojen laajentaminen, esiintymiskokemuksen saaminen, oman ilmaisun laajentaminen sekä kulttuuristen ja taiteellisten vaikutteiden saaminen.
Sisällöt	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opetuksen kokemuksellisuus ja elämyksellisyys ▪ Moniaistisuus ja muiden taiteenalojen tarjoamat mahdollisuudet ▪ Koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus päättää tarkemmin sisällöistä ja opetuksen laajuudesta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Harjoitteet, jotka tukevat kokonaisvaltaista hyvinvointia ja turvallista harjoittelua ▪ Harjoitteet, jotka kehittävät tanssilajien liikesanastoa, motorisia taitoja, ilmaisua ja ryhmätaitoja ▪ Esiintymistilaisuudet ja niiden suunnittelu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Harjoitteet, jotka tukevat kokonaisvaltaista hyvinvointia ja turvallista harjoittelua ▪ Harjoitteet, jotka kehittävät tanssilajien liikesanastoa, motorisia taitoja, ilmaisua, musiikin tulkintaa ja ryhmätaitoja ▪ Tanssin perustietous ▪ Esiintymistilaisuuden harjoittelu

5.2 Tanssin laajan oppimäärän perusteet

Tanssin perusopetuksen laajan oppimäärän tavoitteena on antaa oppilaiden kokea ja pitää yllä tanssin iloa sekä samalla opiskella tanssia tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti. Lisäksi opinnoissa pyritään kehittämään tanssillisia valmiuksia ammatillisia ja korkea-asteen opintojen tarpeisiin. Tarkoituksena on auttaa oppilasta muodostamaan oma suhde tanssiin, rohkaista itseilmaisussa ja luovuudessa sekä auttaa saavuttamaan laaja-alainen käsitys ja ymmärrys tanssin kentän eri muodoista, tehtävistä sekä mahdollisuuksista. Samalla opinnoissa tuetaan oppilaan kasvua niin tanssin opinnoissa kuin ihmisenä sekä otetaan huomioon oppilaan yksilölliset ja kulttuuriset lähtökohdat. Laajan linjan opintojen tavoitteena on kehittää oppilaan kykyä huolehtia paremmin kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnistaan ja toimia ryhmän sekä yhteisön jäsenenä. Opetuksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia esiintymiseen

ja niiden katsomiseen erilaisissa taide- ja tanssitapahtumissa. Tällä tarkoituksena on laajentaa näkemystä tanssin vaikutuksesta kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä sekä tukea oppilaan kehitystä sivistyneeksi ja suvaitsevaiseksi kansalaiseksi. (Opetushallitus ePerusteet 2017.)

Laajassa oppimäärässä opetuksen lähtökohtana toimivat oppimäärän tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Opetuksessa hyödynnetään yhteisöllistä ja vuorovaikutuksellista oppimista. Pääasiassa opetus on ryhmäopetusta, joka mahdollistaa monipuolisen ilmaisua, kokemuksellisen oppimisen ja osaamisen osoittamisen. Mahdollisuuksien salliessa oppilaille tulee myös tarjota tilaisuuksia yksilöllisempään ja omatoimisempaan toimintaan. Osana tanssin perusopintoja on myös arviointi, jonka tavoitteena on motivoida ja kannustaa oppilasta opetukseen sekä itseohjautuvuuteen, oppimisen osaamiseen, vuorovaikutukseen sekä yhteistoiminnallisuuteen. Arvioinnin tarkoituksena on myös kertoa opettajalle, mihin suuntaan opetusta tulisi jatkossa viedä. Arviointi laajan linjan opinnoissa on osana jatkuvaa oppimisprosessia ja sen on tarkoitus olla vuorovaikutuksellinen tilanne, jossa käydään läpi oppimisprosessia ja osaamisen kehittymistä. Arvioinnin kohteet ovat muutoin samat kuin yleisessä oppimäärässä (hyvinvointi ja kehollisuus, vuorovaikutus ja kulttuurinen osaaminen sekä taito ja taide), mutta lisäksi arvioinnissa on mukana esiintyminen. Lisäksi laajassa oppimäärässä arvioinnin tavoitteet ovat erilaiset perus- ja syventävissä opinnoissa. Perusopinnoissa arvioinnin tavoitteena on toimia tukena oppilaan vuorovaikutustaitojen ja tanssi- sekä ilmaisutaitojen kehityksessä. Tässä hyödynnetään myös oppilaan itse- ja vertaisarviointitaitoja. Syventävissä opinnoissa vuorostaan arvioinnilla pyritään tukea ja etsiä suuntaa oppilaan tanssiopinnoille ottaen huomioon opinnot sekä oppilaan omat lopputyölle asettamat tavoitteet. Arviointi on myös luonteeltaan tulevaisuuteen suuntaavaa ja opiskelua motivoivaa. Lisäksi lopputyön toteutuksessa sekä jo syventävien opintojen aikana hyödynnetään itsearviointia ja vertaisarviointia ja otetaan huomioon oppilaan itse asettamat tavoitteet. (Opetushallitus ePerusteet 2017.)

Tanssin perusopintojen laajan oppimäärän opintoihin kuuluvat opintokokonaisuudet on jaettu kolmeen ryhmään, jotka ovat varhaisiän tanssikasvatus, tanssin perusopinnot ja tanssin syventävät opinnot (Opetushallitus ePerusteet 2017). Taulukossa 2. on esitelty tarkemmin opintokokonaisuuksien sisältöjä.

TAULUKKO 2. Tanssin perusopintojen laajan oppimäärän opintokokonaisuudet (mukaillen Opetushallitus ePerusteet 2017).

	Varhaisiän tanssikasvatus	Tanssin perusopinnot	Tanssin syventävät opinnot
Tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lapsen luovuuden ja kehontuntemuksen kehittäminen. ▪ Leikinomaisen toiminnan kautta perus- ja ryhmässä toimimisen taitoja ja oppimisvalmiuksien edistäminen. ▪ Tanssin ilon herättäminen ja itseilmaisun kehittämisen tukeminen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Omakohtaisen ja kokemuksellisen suhteen luominen tanssiin sekä pitkäjänteinen sitoutuminen tanssin parissa työskentelyyn. ▪ Valitun lajin/lajien keskeisten fyysisten- ja motoristen ja ilmaisullisten taitojen kehittäminen. ▪ Hyvinvointi ja kehollisuus: kokea tanssin ilo, myönteinen suhtautuminen omaan kehoon ja sen haastamiseen, tavoitteiden asettaminen ja hyvinvointi ▪ Vuorovaikutus ja kulttuurinen osaaminen: oman ja muiden kehollisen ilmaisun kunnioittaminen, taiteelliseen prosessiin osallistuminen, tilan jakaminen, palautteen antaminen ja vastaanottaminen ja tanssin kokemusten sanallistaminen ja jakaminen. ▪ Taito ja taide: pitkäjänteisen työskentelyn merkityksen oppiminen, tanssilajin lainalaisuuksien harjoittaminen, luovuuden käyttäminen, tanssikäsityksen avartuminen sekä tanssin suhteen muihin taiteisiin ymmärtäminen. ▪ Esiintyminen: esiintymistilanteisiin liittyvien asioiden, kuten harjoittelun, itsenäisyyden, ilmaisun ja vastuun, kehittäminen sekä tilaisuuden saaminen omaan taiteelliseen prosessiin. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tanssiopintojen painottaminen oppilaan valitsemalla tavalla. ▪ Oman lopputyön suunnittelu ja toteutus ▪ Hyvinvointi ja kehollisuus: tunnistaa tanssin vaikutukset sekä omat vahvuudet/haasteet löytäminen, levon ja harjoittelun rytmin tunnistaminen sekä hyvinvointiin liittyvien asioiden itsenäinen tutkiminen. ▪ Vuorovaikutus ja kulttuurinen osaaminen: samat kuin perusopinnoissa ja lisäksi vertaisarvioinnin oppiminen. ▪ Taito ja taide: kehotietoisuuden kehittäminen, tanssilajiinsa liittyvien lainalaisuuksien sekä improvisaation syventäminen, tavoitteiden asetanta ja tanssin olemuksen ymmärtäminen itsenään sekä suhteessa muihin taiteisiin. ▪ Esiintyminen: esiintymistilanteisiin liittyvien asioiden, kuten harjoittelun, itsenäisyyden, ilmaisun ja vastuun, kehittäminen.
Sisällöt	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opetuksen kokemuksellisuus ja elämyksellisyys ▪ Moniaistisuus ja muiden taiteenalojen tarjoamat mahdollisuudet 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kehotietoisuutta ja hyvinvointia tukevat harjoitteet ▪ Kunkin tanssilajin lainalaisuuksiin (tyyliin, liikesanastoon, artikulaation, motorisiin taitoihin ja ilmaisun laatuihin) perehtyminen. ▪ Esiintymistilanteet ▪ Ilmaisun, kommunikaation ja vuorovaikutuksen kasvua tukeva toiminta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kehotietoisuutta ja hyvinvointia tukevat harjoitteet ▪ Ravitsemuksen ja anatomian/kinesiologian perusteet ▪ Tanssi- ja musiikkietäisyys ▪ Kunkin tanssilajin lainalaisuuksiin (tyyliin, liikesanastoon, artikulaation, motorisiin taitoihin ja ilmaisun laatuihin) syventyminen. ▪ Luovuutta, vuorovaikutusta ja ilmaisua tukevat harjoitteet ▪ Koreografiset prosessit ja kompositio ▪ Oppi esiintymistilaisuuksista, hyvinvoinnin ylläpitämisestä sekä esiintymisjännityksen hallinnasta.

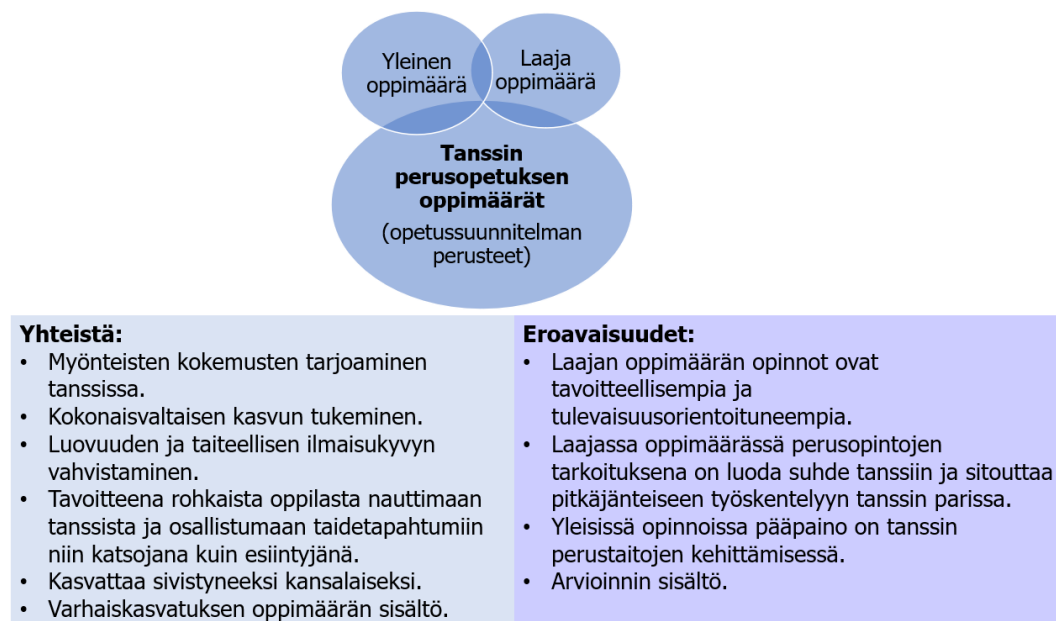
5.3 Yhteenveto laajan ja yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteista

Laajan ja yleisen oppimäärän opetussuunnitelmien perusteissa pääasiat, joita opetussuunnitelmaan tulisi sisällyttää, ovat pitkälti samoja. Samalla kuitenkin niistä löytyy myös eroavaisuuksia. Yhteistä näille opetussuunnitelmien perusteille on pyrkimys myönteisten kokemusten tarjoamiseen tanssin parissa, kokonaisvaltaisen kasvun tukemiseen, luovuuden ja taiteellisen ilmaisukyvyn vahvistamiseen opintojen aikana. Perusteissa kannustetaan kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja terveellisten elämäntapojen opettamiseen. Lisäksi myös oppilaita tulee rohkaista tanssista nauttimiseen ja taidetapahtumiin osallistumiseen niin katsojana kuin esiintyjänä. Tärkeänä tarkoituksena molemmissa perusteissa on myös oppilaan kasvattaminen sivistyneeksi kansalaiseksi ja näkemyksen laajentaminen tanssin merkityksestä yhteiskunnallisena- ja kulttuurisena ilmiönä. Tanssin perusopetuksen opetuksen perusteissa ei siis ainoastaan painoteta ihmisen kehitystä tanssin parissa ja tanssinharrastajana, vaan myös kasvua ihmisenä ja kansalaisena.

Opetussuunnitelmien perusteissa laajan ja yleisen oppimäärän välillä on myös eroja. Laajuuden lisäksi eroavaisuuksia löytyy esimerkiksi arvioinnissa ja opintokokonaisuuksien sisällöissä. Yleisen oppimäärän perusteiden arvioinnissa painotetaan oppilaan rohkaisua pitkäjänteiseen tanssiharrastukseen ja kokonaisvaltaisen tanssillisuuden kehittymiseen. Yleisen oppimäärän perusteissa arviointi on yhdistelmä opettajan arviointia, oppilaan omaa arviointia sekä ryhmän palautetta, joten vuorovaikutuksellisuus on opetussuunnitelmien perusteissa vahvasti läsnä. Tarkoituksena on kuitenkin ennen kaikkea kannustaa harrastuksessa ja edistää oppilaan oppimista tanssiharrastuksessa. Laajassa oppimäärässä puolestaan arviointi on läsnä oppimisprosessissa jatkuvasti ja sillä pyritään kannustamaan muun muassa itseohjautuvuuteen, vuorovaikutuksellisuuteen sekä oppimaan oppimiseen. Arvioinnissa painotetaan vuorovaikutuksellista dialogia oppilaan ja opettajan välillä, joten myös oppilaalta odotetaan ajatuksia oman ja muiden oppimisprosessin etenemisestä. Laajassa oppimäärässä arviointia tapahtuu myös esiintymisestä, minkä arviointi ei kuulu yleisen oppimäärän perusteisiin. Lisäksi laajassa oppimäärässä isossa osassa on myös oppilaan oman lopputyön arviointi, jossa oppilaan oma tavoiteasetanta on suuressa roolissa. Voisikin siis sanoa, että vaikka molemmissa opetussuunnitelmien perusteissa puhutaan oppilaan omasta oppimisprosessin arvioinnista, niin laajan linjan perusteissa painotetaan oppilaan itsearviointia vahvemmin. Tämä johtuu siitä, että laajan oppimäärän opinnot ovat tavoitteellisempia ja tulevaisuusorientoituneempia, minkä vuoksi on tärkeää saada oppilas itse asettamaan tavoitteita sekä arvioimaan omaa oppimistaan.

Opetussuunnitelmien perusteissa eroavaisuuksia löytyy arvioinnin lisäksi esimerkiksi opintokokonaisuuksien sisällöistä. Ainoastaan varhaiskasvatuksen osalta opetussuunnitelmien perusteet ovat sisällöltään samanlaisia, sillä molemmissa tuodaan esille lasten luovuuden ja kehontuntemuksen sekä tanssin ilon herättäminen, opetuksen kokemuksellisuus ja lapsen itseluottamuksen vahvistaminen. Laajan ja yleisen oppimäärän opetuksen perusteet alkavat erota perusopinnoissa ja syventävissä opinnoissa. Keskeisenä erona perusopinnoissa on se, että yleisissä opinnoissa pääpaino on tanssin

perustaitojen kehittämisessä, kun taas laajassa oppimäärässä perusopintojen tarkoituksena on luoda suhde tanssiin ja sitä kautta sitoutua pitkäjänteiseen työskentelyyn tanssin parissa. Lisäksi laajan linjan opetussuunnitelman perusteissa painotetaan lajitaitojen kehittämistä oppilaan valitsemassa lajissa tai lajeissa. Perusopinnot painottuvat siis pitkälti päälajin lajitaitojen harjoittamiseen, jolloin oman tanssilajin valitseminen on tärkeässä roolissa. Syventävissä opinnoissa erot näkyvät siinä, että laajassa oppimäärässä lajiin syventyminen on kokonaisvaltaisempaa. Molemmissa opetussuunnitelman perusteissa syventävien opintojen tarkoituksena on perusopinnoissa hankittujen taitojen laajentaminen, mutta yleisen linjan opetuksessa kehitettäviä osa-alueita on vähemmän ja ne ovat suppeampia. Tärkeimpiä tavoitteita ovat fyysisten ja ilmaisullisten taitojen kehittäminen, kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ymmärtäminen sekä ryhmässä toimimisen taitojen harjoittaminen. Laajan linjan opinnoissa vuorostaan kehitetään monipuolisesti ja laajasti oppilaan tietoa ja taitoa niin tanssista kuin omasta hyvinvoinnistaan sekä vuorovaikutustaidoista. Tärkeä osa syventäviä opintoja on myös lopputyö, joka pitkälti määrittää oppilaan opintojen painottamista. Opetussuunnitelmien perusteiden opetussisältöjen erot johtuvat pitkälti linjojen laajuuseroista, jossa laajan linjan tuntimäärät ovat suuremmat kuin yleisellä linjalla sekä niiden tavoitteiden eroavaisuuksista. Loppujen lopuksi voisikin sanoa, että opetussuunnitelmien lähtökohtainen perusta on hyvin samanlainen ja ydinajatus on molemmissa sama. Erot tulevat siitä, että laajan linjan opetussuunnitelma on yleistä linjaa tarkempi ja tavoitteellisempi, joka vie myös opetusta kohti pitkäjänteisempää ja tulevaisuusorientuneempaa suuntaa. Kuviossa 3. on esitetty oppimäärien erot tiivistettynä.

KUVIO 3. Yhteenveto laajan ja yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteista

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TULKINTA

Tanssitaiteen perusopetuksessa tarkoituksena on tarjota tanssin harrastajille mahdollisuus harrastaa tanssia pitkäjänteisesti sekä samalla kehittää valmiuksiaan tiedollisesti ja taidollisesti. Lisäksi perusopetuksessa tuetaan oppilaan fyysistä ja psyykkistä kehitystä sekä hyvinvointia. Samalla luodaan pohjaa lapsen ja nuoren terveelliseen liikkumiseen ja elämäntapaan. (Opetushallitus 2019.) Tanssin perusopetuksen avulla voidaan siis tukea lasten ja nuorten kehitystä niin psyykkisellä, kuten itseilmaisun ja itsetunnon vahvistamisella kuin fyysiselläkin tasolla, kuten terveiden elämäntapojen opettamisella ja liikkumisen tukemisella.

Tässä työssä tarkasteltu suomalainen taiteen perusopetuksen järjestelmä on maailmaan laajuisesti ainutlaatuinen eikä muualta maailmasta löydy taiteen osalta vastaavaa, ks. kuvio 4. Suomessa taiteen perusopetus on vakiintunut osa koulutusjärjestelmää, joka varmistaa toiminnan ammattimaisuuden ja luotettavuuden sekä jatkuvuuden. Järjestelmä tarjoaa mahdollisuuden lapsille ja nuorille saada laadukasta ja tasolta toiselle etenevää taidekasvatusta. Lisäksi, vaikka taiteen perusopetus on ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua, löytyy nykyään yhä useammasta taiteen perusopetuksen organisaatiosta opetusta myös aikuisille. Toiminnan laadukkuutta ylläpidetään Opetushallituksen päättämien opetussuunnitelmien perusteiden avulla, joiden pohjalta taidekasvatusta tarjoavat organisaatiot luovat opetukseensa omat organisaatiokohtaiset opetussuunnitelmansa. Opetussuunnitelmissa kukin organisaatio määrittelee opetuksensa tavoitteet ja keskeiset sisällöt sovittaen ne omaan toimintaympäristöönsä. (TPO ry 2019.) Näin jokaisella taideorganisaatiolla on mahdollisuus tarjota omaan toimintaympäristöönsä sopivaa ja organisaatiolle sopivaa taidekasvatusta. Samalla Opetushallituksen opetussuunnitelmien perusteiden avulla kuitenkin pidetään yllä yhtenäistä ja yhteismitallista koulutusjärjestelmää, jolloin ympäri Suomen harrastajat saavat tasoltaan vastaavaa taiteen opetusta. Näin taataan alueellinen tasa-arvo taidekasvatuksessa sekä annetaan tarvittaessa mahdollisuus eri organisaatioiden arviointiin samoilla mittareilla tarvittaessa.

KUVIO 4. Taiteen perusopetuksen erityispiirteitä.

Työn keskeisenä tarkastelukohteenä oli tanssin perusopetuksen näkökulma. Tanssin perusopetus on yksi yhdeksästä taiteenalasta, jotka kuuluvat taiteen perusopetuksen alle. Tanssitaiteen perusopetuksen lähtökohtana on tanssikasvatuksen tarjoaminen harrastajille pitkäjänteisesti niin, että samalla kehitetään valmiuksia tiedollisesti ja taidollisesti. Tanssin perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden pyrkimys on myös tarjota tanssikasvatuksella myönteisiä kokemuksia tanssin parissa, tukea kokonaisvaltaista kasvua ja vahvistaa oppilaan taiteellista ilmaisukykyä opintojen aikana. Kuten tanssin perusopetuksen tavoitteista näkyy, tarkoitus on siis tarjota tanssikasvatusta niin, että tuetaan oppilaan kasvua kokonaisvaltaiseksi ihmiseksi. Kyse ei ole siis pelkästään taidon opettamisesta, vaan opetuksella pyritään olemaan tukena oppilaan kasvussa ja kehityksessä sekä samalla tarjoamaan myönteisiä kokemuksia. Luovuuden ja taiteellisen ilmaisun tukemisella viitataan myös oppilaan oman taiteellisen äänen löytämiseen, joka on yksilöllinen ja ennalta määrittämätön. Tämä lähestymistapa poikkeaa aiemmin vallalla olleista tanssin alan oppimiskäsityksistä, joissa toiminta oli usein opettajalähtöisempää ja perustui opettajan ennalta määrittämään käsitykseen tanssista sekä opetuksen ja toiminnan sisällöistä.

Tanssin perusopetuksessa on jo koulutusohjelmatasolla otettu huomioon tanssijoiden erilainen suhtautuminen tanssin harrastamiseen ja siten mahdolliset erilaiset päämäärät harrastuksen suhteen, minkä vuoksi tanssin perusopetus jaetaan kahteen eri osaan. Nämä osat: laaja ja yleinen oppimäärä, ovat opetussuunnitelmien perusteiden mukaan pääasiallisilta sisällöiltään samoja sekä perustuvat samaan arvoperustaan. Oppimäärien eroilla tarjotaan mahdollisuuksia tavoitteiltaan erilaiseen harrastamiseen ja opetussisältöjen erot ovat pitkälti juurikin laajuuseroista johtuvia. Laajan linjan tuntimäärien ollessa suurempia kuin yleisen linjan, myös tavoitteita on enemmän ja ne ovat tarkempia.

Laajan linjan oppimäärän tarkoituksena on tarjota eväitä taideharrastukseen pitkällä tähtäimellä, aina kohti ammattiopintoja, mikä asettaa toiminnalle tarkemmat, tavoitteellisemmat raamit.

Oppimisen ja opetuksen teoreettinen tausta linkittyvät vahvasti toisiinsa ja usein ne jopa liitetään samaan yhteyteen. Oppimisen merkitys on kiistämätön kaikkien ihmisten elämässä ja sen olemassaolo on välttämätöntä ihmiselle. Ihminen oppii jatkuvasti niin tietoja, taitoja kuin arvojakin, ja oppimisen kautta tapahtuu ihmiselle olennainen kehittyminen. Oppiminen on pitkälti sisäinen tapahtuma, mutta siihen vaikuttavat myös vuorovaikutukselliset tekijät, kuten ympäristö ja ympärillä olevat ihmiset. Oppimisen teoreettiseen kontekstiin liittyy suomalaisessa pedagogiikassa monia käsitteitä sekä erilaisia teorioita, jotka valikoituivat tarkasteltaviksi tämän työn näkökulmien valossa. Nämä pedagogiikan teoriat ovat olleet myös taustana taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden valmistelutyölle ja monia samoja ajatuksia voidaan löytää taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteista.

Taiteen perusopetuksen taustalla vaikuttaa ajatus ihmisyydestä ja siitä, miten ihminen nähdään taiteen perusopetuksen toiminnan kontekstissa. Ihminen nähdään ainutlaatuisena ja yksilöllisenä yksilönä, joka on myös aktiivinen toimija omassa oppimisessaan. Oppija asettaa tavoitteita omalle oppimisprosessilleen sekä suuntaa toimintaansa suhteessa niihin tavoitteisiin. Sen avulla oppiminen muuttuu oppijälähtöiseksi ja yksilölliseksi prosessiksi, joka ottaa huomioon jokaisen ainutlaatuiset ominaisuudet. Pedagogin tehtävänä on tällöin tarjota myönteisiä kokemuksia sekä toimia vuorovaikutuksellisenä tukijana oppijan prosessissa. Tämä tapa nähdä ihminen ja oppija on nykyään vallalla kaikkialla suomalaisessa pedagogiikassa ja sen teorioissa. Aiemmin vallalla olleiden oppimiskäsitysten mukaan, joissa oppija koettiin ainoastaan tiedon vastaanottajaksi sijaan, korostetaan sen sijaan nykyisin oppimisen vuorovaikutuksellisuutta ja yksilön merkitystä oman oppimisprosessinsa etenemisessä. Tämä ajatus näkyy myös taidekasvatuksen teoreettisissa lähteissä, joissa korostetaan nykyisin oppilaan roolia taiteen oppimisessa ja omien merkityksien löytämisessä. Tämä poikkeaa näkemyksistä, joissa pedagogiikka koetaan olevan opettajan hallinnoimaa ohjausta kohti ennalta määriteltyjä tavoitteita. Uuden ajan pedagoginen lähestymistapa näkyy myös kokemuksellisuuden korostamisessa, jossa koetaan tärkeäksi auttaa oppilasta ymmärtämään kokemuksiaan sekä käyttämään niitä omassa oppimisprosessissaan ja kehittämään sitä edelleen. Ajattelun yhtäläisyyksiä voidaan löytää esimerkiksi kokemuksellisesta oppimisen -mallista ja suomalaisesta taidepedagogiikan maailmasta, joissa tunnustetaan oppijan henkilökohtaisen merkityksenannon tärkeys sekä kokemusten ainutlaatuisuus. Tämä kasvattaa opetuksen oppijälähtöisyyttä sekä antaa painoarvoa oppijan omalle käsitykselle oppimisprosessista.

Taide, kuten muutkin alat, on sidottu yhteiskunnan muuttumiseen ja kehittymiseen. Taidepedagogiikkaa tarkasteltaessa esiin nousi se, miten yhteiskunnan tai sen eri tahojen käytäntöjen muuttuminen vaikuttaa myös taidekasvatuksen käytäntöjen muuttumiseen. Tätä heijastellen myös taiteen perusopetuksessa on nykyään nostettu esiin esimerkiksi kulttuurien monimuotoisuuden, tasa-arvon sekä eettisyyden ja ekologisuuden tärkeys. Taidekasvatuksessa kukin yksilö ei vain toimi oman

oppimisprosessinsa parissa, vaan se tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäristön ja toisten ihmisten kanssa. Tämä lisää mahdollisuutta kokea kulttuurista osallisuutta ja yhteisöllistä tietojen sekä ajatusten jakamista. Ajattelussa näkyy myös käsitys siitä, että taide on osa yhteiskunnallista keskustelua ja kulttuurissamme tapahtuvat muutokset heijastelevat myös taidekasvatuksen alan keskusteluun sekä sitä kautta osaksi taiteen oppimista. Taiteen perusopetuksen perusteissa nostetaankin yhdeksi keskeiseksi toiminnan tavoitteeksi kestävän tulevaisuuden, niin sosiaalisesti kuin kulttuurisesta, kehittäminen. Taiteella on ollut aina paikka yhteiskunnallisessa keskustelussa eri näkemysten esiintuojana ja taiteensa kautta kukin taitelija on voinut ottaa kantaa yhteiskunnalliseen keskusteluun. Taiteen perusopetuksen avulla voidaan tukea ja vahvistaa lasten ja nuorten kasvua ihmisyydessä luovuuden ja ajattelun taitojen kehityksen kautta. Samalla annetaan mahdollisuus löytää oma tapa osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja taiteen avulla pohtia niin yhteiskunnallisia kuin oman elämän kysymyksiä. Taiteen perusopetuksessa tätä opetetaan kunkin taiteenalan ominaisten keinojen avulla, mutta huolimatta taideaineesta päämäärä on antaa oppijalle mahdollisuus ilmaista itseään ja pohtia ympäröivää maailmaa.

Tänä päivänä taiteen perusopetus on maailmaan laajuisesti ainutlaatuinen instituutio, jonka koulutusjärjestelmän avulla voidaan taata yhä useammalle nuorelle ja lapselle mahdollisuus taideharrastukseen. Samalla se on alueellisesti tasa-arvoinen ja kattaa opetuksella suuren osa taidekenttää. Kuitenkin huomiota herättävää on se, miten taiteen perusopetus on saatu pysymään tässä ajassa ja muuttamaan yhteiskunnan kehityksen mukana. Opetussuunnitelmien perusteet heijastelevat kasvatuksen ja pedagogiikan, taidekasvatuksen ja yhteiskunnan muuttuneita normeja ja sen sisällöt nostavat esiin nykyajan tärkeinä käsittämiä teemoja. Samalla keskiössä on oppija, jonka kokonaisvaltainen kasvu nousee yhä keskeisemmäksi näkökulmaksi taiteen perusopetuksessa. Kyseessä ei ole vain taiteen opettamista tai kasvua taiteen ääreen, vaan halu kasvattaa kulttuurisesti osallisuutta kokevia hyvinvoivia kansalaisia. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden avulla taideorganisaatiot voivat kehittää toimintaansa kohti näitä tavoitteita ja samalla perusteet muistuttavat kaikkia alalla toimivia siitä, miten toiminnan lähtökohtana tulisi olla oppija ja hänen kokonaisvaltainen kasvunsa. Haasteena voi olla sovittaa toiminnan raamit yhteen näiden tavoitteiden kanssa, mutta perusteiden avulla voidaan pyrkiä kohti kokonaisvaltaisempaa ja tavoitteeltaan suurempaa opetusta kuin vain tietyn taideaineen lainalaisuudet. Tässä merkityksellisessä roolissa ovat ammattitaitoiset pedagogit sekä vahvat taideaineiden opetusta tarjoavat organisaatiot, sillä vasta paikallisessa toiminnassa tavoitteet voidaan nostaa osaksi toimintaa.

7 POHDINTA

Tässä työssä keskityttiin tutkimaan taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteita tanssin perusopetuksen näkökulmasta. Työssä syvennettiin ymmärrystä taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista ja tarkastelun keskiössä oli tanssitaiteen perusopetus. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteita tarkasteltiin teoreettisesta ja tanssin näkökulmasta yleisellä tasolla eri taustoilta olevien tanssin kentän toimijoiden näkökulmasta. Lähestymistapa poikkesi aiemmista samaa aihepiiriä koskeneista opinnäytetöistä, joissa lähtökohtana on usein ollut yksittäisten taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten näkökulma sekä taiteen perusopetuksen soveltamistapa, kuten esimerkiksi opetussuunnitelman luominen tietylle taideorganisaatiolle. Koenkin, että työlle oli tarvetta siinä mielessä, että se yhdistää kasvatuksen ja pedagogiikan, taidekasvatuksen sekä taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet yhteen työhön. Näin työn avulla voidaan saada uusia käsityksiä ja näkökulmia riippumatta työskenteleekö jossain tietyssä taideorganisaatiossa tai tietyn taidelajin parissa. Työ sopii myös sellaiselle, joka pohtii, mikä taiteen perusopetuksen instituution on ja, mihin sillä pyritään. Toivon, että työn avulla olen voinut ainakin jollakin tasolla avata taiteen perusopetuksen merkitystä yhteiskunnassamme.

Työn lähtökohtana oli kiinnostus taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden lisäksi myös kasvatustieteisiin. Kasvatustieteiden teorioiden avulla voidaan löytää uusia ajattelumalleja käytännön opetustyöhön. Lisäksi sitä kautta voidaan löytää uusia merkitysyhteyksiä opettajana käytännön työssä esiin nouseville asioille sekä mahdollisesti myös tukea pedagogiikan pohdintoihin. Opetustyötä tukee myös tanssin perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden sekä sen taustalla vaikuttavien teorioiden tunteminen. Taiteen perusopetuksen taustaprosessien, kuten opetussuunnitelmatyön tunteminen taas edesauttaa opetuksen suunnittelua ja toiminnan kehittymisen arviointia. Näin työ hyödyttää itseni lisäksi myös muita taiteen perusopetuksen kanssa työskenteleviä sekä tanssinopettajaopiskelijoita, jotka haluavat tulevaisuuden työelämää varten tutustua taiteen perusopetukseen sekä opetussuunnitelmatyöhön. Nykyajan opetustyössä opetussuunnitelmatyö ja opetussuunnitelmien kehittäminen ovat keskeisessä roolissa. Monissa tanssikouluissa joudutaan pohtimaan taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden käyttöönottoa toimintaansa ja, jos tuntemus tästä toimintaympäristöstä on kapea, voi olla vaikea yhdistää sitä omaan toimintaan. Työn tarkoituksena on ollut valottaa perusteiden takana mahdollisesti toimivia käsitteitä ja taustaa, jolle perusteet peilautuvat. Koen, että asioiden taustan sekä historian ymmärtäminen auttaa myös ymmärtämään, miksi asiat nähdään tänä päivänä niin kuin ne nähdään. Näin voi olla helpompi nähdä yhtäläisyydet oman toiminnan ja tarkasteltavan asian välillä. Taustan ja sitä kautta syntyneiden tavoitteiden ymmärtäminen auttaa myös taiteen perusopetuksessa käsittämään toiminnan merkityksellisyyden.

Tämä työprosessi on ollut itselleni antoisa ja opettavainen. Aloittaessani aihe tuntui mielenkiintoiselta, mutta samalla myös laajuudeltaan isolta. Oma taustani kulkee pitkälti taiteen perusopetuksen polkua

tanssitaiteessa sekä lisäksi opintojen aikana olen kiinnittänyt vahvasti tähän osaan tanssinkenttään. Lisäksi kasvatustieteiden kiinnostaessa minua, taiteen perusopetuksen kautta pystyin yhdistämään tanssin ja kasvatustieteet yhteen samaan aiheeseen. Aiheen valinta tuntui siksi luonnolliselta. Kuitenkin aiheen laajempi tutkiminen vaatii muutakin tietopohjaa kuin oman kokemuksen tanssin perusopetuksen polun käymisestä ja sen vuoksi aloittaessani aiheen laajuus tuntui ajoittain liian suurelta. Aiheeseen liittyy monia eri asioita ja taustan peilautuminen opetussuunnitelmien perusteisiin oli asia, jonka koin aluksi haasteena. Alun työstämisen jälkeen alkoi hahmottua rakenne ja sitä kautta myös aiheeseen liittyvät osa-alueet, mikä helpotti työn tekemistä.

Aihe on tuntunut koko tämän prosessin ajan mielenkiintoiselta ja ajankohtaiselta. Työn kautta olen käsittänyt taiteen perusopetuksen merkityksen laajemmin ja eri näkökulmasta, mistä uskon olevan hyötyä työelämässä. Lisäksi koen, että jos itselleni työn alkaessa näiden eri osa-alueiden liittäminen yhteen tuntui haastavalta, niin varmasti monet muutkin alalla toimivat ihmiset ja organisaatiot voivat ajatella näin. Tämä lisäsi työn tekemisen mielekkyyttä, sillä koin, että työn avulla muutkin voivat saada samaa ymmärrystä taiteen perusopetuksesta kuin itse olen saanut työn tekemisen aikana. Työn tekemistä ovat helpottaneet prosessin aikana tapahtuneet kokemukset, kuten opintojen loppuvaiheen päättöharjoittelu sekä Taiteen perusopetusliiton TPO ry:n seminaariin osallistuminen, jotka molemmat ovat valottaneet käytännön toimintaa taiteen perusopetuksen parissa. Mielestäni tällaisen aiheen kanssa on hyvä käyttää prosessiin aikaa ja yhdistää työskentelyssä teoreettisesta pohjaa sekä omaa käytännön opetuskokemusta, sillä se antaa pohjaa omalle kirjoitustyölle. Muutoin aiheen taustalla oleva teoria ja opetussuunnitelmien perusteet voivat jäädä etäisiksi. Opetuskokemuksen kautta asioiden välille on helpompi löytää yhteys, mikä auttaa työn tekemisen prosessissa.

Tulevaisuudessa aihetta voisi tutkia lisää paneutumalla entistä syvällisemmin aiheeseen tai esimerkiksi perehtymällä taiteen perusopetuksen tilaan Suomessa. Nämä ovat aiheita, joita voisi tutkia yhdessä Taiteen perusopetusliiton tai Opetushallituksen kanssa. Itse toivon tulevaisuudessa työskenteleväni taiteen perusopetuksen kehittämisen kanssa, jolloin tämä työ on ollut hyvä perehdytys aiheeseen. Koen, että kompetenssini on kasvanut aiheeseen perehtymisen sekä taustateorioihin tutustumisen avulla. Suurin ymmärrys prosessin aikana on kuitenkin tullut juuri taiteen perusopetuksen merkityksestä ja siitä, kuinka ainutlaatuisesta asiasta on kyse. Työn avulla toivon olevani ollut osana taiteen perusopetuksen merkityksellisyyden kasvattamisessa tämän työn osalta.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- Anttila, E. 2009. *Tanssii tätien kanssa – luova liikunta ja tanssi varhaiskasvatuksessa*. Teoksessa: Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki A-L. (toimi.) 2009. *Opas - Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa* [verkkokirja]. Helsinki: Yliopistopaino Oy. [Viitattu 12.3.2020] Saatavilla: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80314/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b.pdf?sequence=1>
- Anttila, E. & Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu. 2017. *Ihmis- ja oppimiskäsitykset taideopetuksessa*. [Viitattu 21.9.2019]. Saatavilla <https://disco.teak.fi/anttila/>
- Anttila, E., Bresler, L., Juntunen, M-L., Löytönen, T., Rouhiainen, L., Räsänen, M., Saastamoinen, R., Sava, I., Varto, J., Väkevä, L. & Westerlund, H. 2011. *Johdanto*. Teoksessa: Anttila E. (toim.) *Taiteen jälki – taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä*. Helsinki: Teatterikorkeakoulu.
- Atjonen, P. & Uusikylä, K. 2005. *Didaktiikan perusteet*. Helsinki: WSOY. 3. painos.
- Boehm, M. 2016. *Taidepedagogiikkaa tuulessa*. Teoksessa: Suominen, A. (toim.) *Taidekasvatus ympäristöhuolen aikakaudella – avauksia, suuntia ja mahdollisuuksia*. [Viitattu: 12.2.2020] Saatavilla https://shop.aalto.fi/media/filer_public/b9/d5/b9d5af0c-c63a-43b5-bacb-6f86cbccc859/taidekasvatusymparistohuolenaikakaudella.pdf
- Halinen, I., Hotulainen, R., Kauppinen, E., Nilivaara, P., Raami, A., & Vainikainen, M-P. 2016. *Ajattelun taidot ja oppiminen*. Juva: PS-kustannus.
- Hellström, M., Jyrhämä, R., Kansanen, P. & Uusikylä, K. 2016. *Opettajan didaktiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 1992. *Johdatus kasvatustieteisiin*. Porvoo: WSOY. 2. painos.
- Huhtanen, P. 1984. *Mitä on taidekasvatus? – Taidekasvatuksen esteettis-käsitteelliset perusteet*. Jyväskylä: Kirjapaino Kari Ky.
- Jaakkola, T., Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. (toim.) 2017. *Liikuntapedagogiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Juntunen, M-L. 2011. *Liike, rytmii ja musiikki: Jaques-Dalcrozen pedagogista perintöä jäljittämässä*. Teoksessa: Anttila E. (toim.) *Taiteen jälki – taidepedagogiikan polkuja ja risteyskiä*. Helsinki: Teatterikorkeakoulu.

Kauppila, R. 2003. *Opi ja opeta tehokkaasti*. Juva: PS-kustannus.

Korkeakoski, E. (toim.) 1998. *Lasten ja nuorten taidekasvatus peruskoulussa ja lukiassa*. Helsinki: Yliopistopaino.

Leino, A. & Leino, J. 1997. *Opettaminen ammattina*. Rauma: Kirjapaino Oy West Point.

Loukola, M-L. (toim.) 2004. *Aihekokonaisuudet perusopetuksen opetussuunnitelmassa*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Löytönen, T. & Sava, S. 2011. *Taidepedagogiikka tarinoiden ja tunteiden tulkkina*. Teoksessa: Anttila E. (toim.) *Taiteen jälki – taidepedagogiikan polkuja ja risteyskiä*. Helsinki: Teatterikorkeakoulu.

Ojanen, S. *Ohjauksesta oivallukseen – ohjausteorian kehittelyä*. Helsinki: Palmenia-kustannus. 2. painos.

Opetushallitus. 2019. *Perusopetuksen opetussuunnitelman ydinasiat* [verkkosivu]. [Viitattu 16.8.2019] Saatavilla <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-ydinasiat>

Opetushallitus. 2019. *Tanssi taiteen perusopetuksessa 2017-* [verkkosivu]. [Viitattu 13.8.2019] Saatavilla <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tanssi-taiteen-perusopetuksessa-2017>

Opetushallitus ePerusteet 2017. *Tanssin laajan linjan opetussuunnitelman perusteet* [verkkosivu]. [Viitattu 26.8.2019] Saatavilla <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/tpo/3689874/taiteenala/3766019>

Opetushallitus ePerusteet 2017. *Tanssin yleisen linjan opetussuunnitelman perusteet* [verkkosivu]. [Viitattu 25.8.2019] Saatavilla <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/tpo/3689873/taiteenala/3780717>

Opetusministeriö. 2019. *Taiteen perusopetus* [verkkosivu]. [Viitattu 14.8.2019] Saatavilla <https://minedu.fi/taiteen-perusopetus>

Ouakrim-Soivio, N. 2016. *Oppimisen ja osaamisen arviointi*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Pyökkä, O. 2019. *Oppimiskäsitykset*. Ammatillisen opettajakorkeakoulun avoimia materiaaleja [verkkosivu]. [Viitattu 23.9.2019] Saatavilla <https://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasitykset/kognitiivinen-oppimiskasitys/>

Rauhala, L. 2014. *Ihmiskäsitys ihmistyössä*. Helsinki: Yliopistopaino.

Rauste-von Wright, M. & von Wright, J. 1999. *Oppiminen ja koulutus*. Juva: WSOY – Kirjapainoyksikkö.

Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki A-L. (toimi.) 2009. *Opas - Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa* [verkkokirja]. Helsinki: Yliopistopaino Oy. [Viitattu 12.3.2020] Saatavilla: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80314/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b.pdf?sequence=1>

Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Lastenlääkäriyhdistys ry:n asettama työryhmä 2013. *Lihavuus (lapset)*. Käypä hoito -suositus [verkkojulkaisu]. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. [Viitattu 14.8.2019] Saatavilla <https://www.kaypahoito.fi/hoi50034#K1>

Taiteen perusopetusliitto TPO ry. 2019. [verkkosivu]. [Viitattu 14.8.2019] Saatavilla <https://artsedu.fi/>

Varto, J. 2011. Taidepedagogiikan käytäntö, tiedonala ja tieteenala: lyhyt katsaus lyhyen historian juoneen. Teoksessa: Anttila, E. (toim.) *Taiteen jälki – taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä*. Helsinki: Teatterikorkeakoulu.